

VII SKUPŠTINA SAVEZA ANTIFAŠISTA SRBIJE -
DRUŠTVA ZA ISTINU O NOB-U

NA PRAMCU PROEVROPSKIH SNAGA

Na VII zasedanju Skupštine održanom 23. aprila 2007. u Beogradu, usvojeni su izveštaj o radu Saveza antifašista Srbije - Društva za istinu o NOB-u između VI i VII zasedanja i novi Statut.

Na početku sednice minutom ćutanja odata je pošta u međuvremenu preminulim članovima: **Velimiru Matiću, Edibu Hasanagiću, Petru Babiću, Ljerki Sabić i Oliveri Đurđić.**

Izveštaj o radu obrazložio je predsednik Saveza prof. dr Radoslav Ratković koji je komentarisao i okolnosti u kojima su se ostvarivale aktivnosti Saveza. U tom trenutku još nije bila formirana Vlada Republike Srbije pa je, u tom kontekstu, Ratković naglasio da je za političke prilike u Srbiji karakteristična diferencijacija na snage za demokratizaciju i udruženu Evropu i, druge, koje bi da vrata društvena kretanja na stanje od pre 5. oktobra 2000. godine. Među ovim drugima nisu samo nesumnjivi konzervativci već i ljudi iz prethodne Vlade, što zamagluje liniju razgraničenja.

(Nastavak - strane 4, 5. i 6)

20. OKTOBAR 2007. I ANTIFAŠIZAM

SUŠTINSKI ZAOKRET ILI PARADA BEZ UVERENJA?

(Strane 2. i 3)

9. NOVEMBAR - MEĐUNARODNI DAN BORBE PROTIV FAŠIZMA

ANTIFAŠIZAM JE KULTURA TOLERANCIJE

Uz učešće delegacije Saveza antifašista Srbije u kojoj su bili Živko Blagojević Čađa, dr Miljan Radović, Nebojša Dragosavac, Goran Despotović i Milan Dabić, u Skupštini AP Vojvodine u Novom Sadu obeležen je 9. novembar - Međunarodni dan borbe protiv fašizma i antisemitizma. Tom prilikom govorili su predsednik Skupštine Vojvodine Bojan Kostreš, šef misije OEBS-a u Srbiji Hans Ola Urstad, istoričar prof. dr Ranko Končar, publicista Teofil Pančić i potpredsednik Izvršnog veća Vojvodine dr Tamaš Korhec.

"Okupili smo se da još jednom pošaljemo poruku mira, ali i da podsetimo na vremena kada je seme mržnje, zla i razdora sejano širom sveta" - rekao je Bojan Kostreš i, pored ostalog, naglasio:

● 9. novembra Evropa i svet podsećaju se na zla koja je fašizam naneo čovečanstvu pre 70 godina. Ovde kod nas, na prostorima nekadašnje Jugoslavije, ovaj dan nas podseća ne samo na zločinačku fašističku politiku koja je

pobeđena u II svetskom ratu, nego i na novije događaje s kraja prošlog veka, koji su bili rukovođeni gotovo istim principima: etničkim čišćenjem, mržnjom zasnovanoj na nacionalnoj, teritorijalnoj i verskoj pripadnosti. Mi se i danas još uvek borimo da jasno označimo kraj tog ludila na ovim prostorima. Još uvek pravdi nisu dostupni svi počinioci užasnih zločina, još uvek se u mislima i postupcima jednog broja ostrašćenih glorifikuju zločinci i njihova zlodela.

● Širom Evrope svedoci smo ponovnog okupljanja neonacista, a demokratske vlasti, čini se, još nisu našle adekvatan metod borbe protiv njihovog sve agresivnijeg delovanja.

● Još novembra 2005. godine, Skupština AP Vojvodine usvojila je zaključke kojima se, na osnovu informacije MUP-a Republike Srbije, od vlasti naše zemlje eksplicitno traži sprečavanje i onemogućavanje delovanja jednog broja registrovanih i neregistrovanih grupa čija se

ANTIFAŠISTIČKI PROTEST U NOVOM SADU

ZAŠTO SE ZVANIČNA SRBIJA STIDI ANTIFAŠIZMA?

Najava da će neonacistička organizacija "Nacionalni stroj" 7. oktobra, to jest na dan kada je rođen jedan od najbližih Hitlerovih saradnika, vođa SS-a Hajnrih Himler, marširati ulicama glavnog grada Vojvodine, podigla je na noge antifašiste Novog Sada. Iako je taj marš u međuvremenu zabranjen, više hiljada građana Novog Sada, Vojvodine, Beograda i još nekih drugih gradova okupilo se tog popodneva da bi iskazali spremnost na odlučan otpor neofašizmu i svima onima koji ga javno ili prećutno podržavaju, podstiču ili tolerišu.

Organizatori ovog skupa su brojne nevladine organizacije među kojima i novosadski ogranak Saveza antifašista Srbije - Društva za istinu o NOB-u koji se, zajedno sa Vojvođanskim klubom, u susret 7. oktobru oglosio proglasom i na skup pozvao sve antifašistički opredeljene građane.

Na skupu su govorili direktor Centra za regionalizam Aleksandar Popov, predsednica novosadske Jevrejske opštine Ana Frenkel, koordinatorka nevladine organizacije "Žene u crnom" Marija Perković, šef novosadske kancelarije Helsinškog odbora za ljudska prava Pavel Domonji, sociolog i kandidat za Nobelovu nagradu za mir Janja Beč i članovi Saveza antifašista Srbije - Društva za istinu o NOB-u Rade Vukosav i prof. dr Ranko Končar.

(Opširno - strane 8. i 9)

ideologija bazira na nacionalnoj, rasnoj, polnoj i drugim vidovima netrpeljivosti. Na žalost, na ovu inicijativu odgovoreno je tendencioznim ignorisanjem. Stoga ne čudi činjenica da je u međuvremenu došlo do još intenzivnijeg delovanja pomenutih grupa, između ostalog i zbog pojačane medijske zastupljenosti i nepodeljene podrške nekih političkih grupa i stranačkih lidera.

● Iskustva iz poslednjih 15 godina govore da borba protiv fašizma nikada nije samo jedan događaj niti samo jedna, makar naizgled i konačna pobeda, nego je neprestan proces koji stalno traži preispitivanje političke situacije i svih onih činilaca koji fašizam generišu i koji mu pogoduju.

● Fašizam je bitno ksenofoban i partikularan. Vojvođanski antifašizam, kultura tolerancije po kojoj se Vojvodina prepoznaje i njena privrženost evrointegracijama međusobno su tesno povezani i isprepleteni. Danas je borba protiv fašizma borba protiv ksenofobije, a to, drugim rečima, znači, borba za toleranciju, za evrointegracije i za stabilnost na ovim prostorima.

REKLI SU, NAPISALI SU

*MILENKO PEROVIĆ, profesor
Filozofskog fakulteta u Novom Sadu*
U KRIZI, OD GRUDVE
DO LAVINE KRATAK JE PUT

U društvu koje je u svim svojim životnim segmentima iz temelja poljuljano, u kome kriza krizu sustiže i nadmašuje, ekstremističke (neonacističke) skupine mladih ljudi su poput grudvi snijega na strmim snježnim planinskim padinama. Dovoljan im je sasvim neznatan pokretač da proizvedu lavinu strahovite snage...

Istorijsko iskustvo njemačkog nacionalsocijalizma i italijanskog fašizma pokazuje kako se ta društvena igra brzo i lako pretvara u totalno poigravanje sa sudbinom društva i, naravno, onih koji su takve grudve pravili. Oni koji danas u ovom društvu minorizuju društvenu opasnost koju predstavlja već samo postojanje takvih ekstremističkih grupa nemaju pojma o čemu govore ili su, iz ovih ili onih razloga, vrlo zainteresovani za postojanje takvih grupa. To su oni koji danas za debele pare i enormnu društvenu i političku moć prodaju narodu tobožnji patriotizam i pretplaćenu tobožnju brigu za sudbinu srpskog naroda... Njima odgovara društveno stanje permanentnog haosa, krize, kulture nasilja, raspirivanja svih mogućih formi mržnje, najrazličitijih oblika političkog bezobrazluka, političke nestabilnosti, očajnog ekonomskog položaja najvećeg dijela stanovništva, sistematskog medijskog duhovnog zaglupljivanja naroda...

*TODOR KULJIĆ, profesor Filozofskog
fakulteta u Beogradu*

NACIONALISTA TEŠKO MOŽE
DA BUDE ANTIFAŠISTA

Budući da je fašizam nezgodna tema za svaki nacionalizam, svedoci smo relativizovanja, banalizovanja i trivijalizacije antifašizma na službenom nivou: od novih udžbenika istorije, do Ravnogorske spomenice. Treba bez okolišenja postaviti pitanje da li nacionalista može biti antifašista. Teško, jer dosledni antifašizam brani jednakost svega što nosi ljudski lik. Četničko etničko čišćenje i nedićevesko-ljotičevski antisemitizam s druge su strane antifašističke barikade. Već samim tim je etnocentrični antifašizam sporan. Prosto rečeno, ko neće da govori o nacionalizmu, trebalo bi da čuti o antifašizmu.

SUŠTINSKI ZAOKRET ILI

Posle ovogodišnjeg 20. oktobra nije neumesno pitanje: da li zvanična Srbija menja nipodaštavajući odnos prema antifašizmu? Dan oslobođenja Beograda u II svetskom ratu obeležen je, naime, neuporedivo naglašenije nego ijedne od poslednjih deset godina.

- Venac na Groblje oslobodilaca Beograda položio je Predsednik Republike i pritom zapisao: "Za Srbiju koja se uvek borila i boriće se protiv fašizma. Slava palim herojima!" Pamte se vremena kada su javnost ubeđivali da to nisu bili heroji nego okupatori, u čemu je prednjačio kratkotrajni gradonačelnik Beograda poznat po ambiciji da u kaubojskom nadmaši Džona Vejna.

- Ogromna slika oslobodilaca zasutih cvećem pojavila se na naslovnoj strani "Politike", koja je ovoj temi posvetila i četiri unutrašnje strane. Izvesne nedoumice može da izazove što se to desilo 21. oktobra kao da se izveštava o događaju iz prethodnog dana. I liturgije se, naime, drže uoči ili na sam praznik. Da li se to urednica kasno setila ili je direktiva stigla iznenada? Manje zbunjuje što se sadržaj iz uvodnog teksta poprilično relativizira na unutrašnjim stranama.

No, bez obzira na "detalje" koje zapažaju oni što traže "dlaku u jajetu", mnogi antifašistički opredeljeni građani bili su prijatno iznenađeni. Neki čak veruju da je reč o radikalnom zaokretu. Sa oduševljenjem, međutim, ne bi trebalo žuriti. Bar ne dok se sve ne stavi u širi kontekst i procene ponašanja ključnih aktera.

Dobro je priseliti se da je "Politika", uoči 20. oktobra, na neobičan način, dosta kasnije i gotovo skriveno, obavestila da je bačuška u Moskvi srpskim čelnicima zavrtao uši zbog toga što su u Beogradu iz uličnih naziva izbrisana imena baš svih ruskih vojskovođa, komandanata u Beogradskoj operaciji 1944. Sigurno nije bio oduševljen ni time što je srpska strana ispoljila naglašenu nezainteresovanost da se pojavi na jubilarnoj moskovskoj proslavi Dana pobeđe nad fašizmom u II svetskom ratu, a bili su prisutni i današnji najviši predstavnici tada poražene Nemačke. Itd, itd.

Nije li, dakle, reč o oktobarskom popravnom ispitu u trenutku kada se, povodom Kosova, od Putina očekuje da bude veći Srbin nego Rus i da mu budu preči slavjanoservski od čisto ruskih interesa?

Pre beogradskog 20. oktobra, bio je 7. oktobar u Novom Sadu. Veoma je odjeknuo antifašistički glas. U desetak dana objavljeno je više antifašističkih tekstova i komentara, bilo više radio i TV emisija na tu temu, nego za protekle dve decenije. Pokazalo se da ta antifašistička publika i nije tako malobrojna i neuticajna, o čemu, izbori se primate, treba voditi računa.

Ni zapadnu međunarodnu javnost ne treba smetnuti s uma. Valjda se i u Srbiji shvatilo da se savremena Evropa temelji na tekovinama antifašističke borbe, da se neofašizam, odnosno neonacizam, u svetu zapadne demokratije tretira kao strano telo i da tu demokratija uopšte nije smetnja da se pravno sankcioniše sve što i sluti na ovu pošast. I tu se pamti da Srbije nije bilo na proslavi u Normandiji (ispisala se dobrovoljno iz kruga zemalja pobednica), a nije joj opravdan ni nedolazak na jubilarnu komemorativnu svečanost u Aušvic, gde se okupio čitav antifašistički svet da oda počast žrtvama holokausta.

Moglo bi se dalje nabrajati - razloga za menjanje zvaničnog odnosa prema antifašizmu, koji se dugo i na razne načine u Srbiji nipodaštava, zaista ima mnogo. A da li je na pomolu stvarni zaokret ili je u pitanju samo šminkanje i trenutna, taktička varka, ostaje da se vidi. Nažalost, argumenata za sumnju još je mnogo više nego za optimizam.

"Politika" se sada, povodom društvenog zaborava značenja antifašističke borbe u srpskoj istoriji, sa čuđenjem pita "nije li transformacija društvenih vrednosti otišla predaleko", kao da taj daleki put nije dugo i uporno i sama podsticala. Na postavljeno pitanje ne daje odgovor, već faktički izražava uverenje da je značenja antifašističke borbe trebalo transformisati a problem je samo u tome što se u tom transformisanju otišlo predaleko (poput

PARADA BEZ UVERENJA?

definicije šovinizma koju daje Lala iz vica: to je ono kad nekog kog treba da mrziš - mrziš više no što treba). Neobično je da se ovaj list čudi što "iznenađujuće veliki broj građana Beograda uopšte ne zna po čemu je 20. oktobar značajan istorijski datum". Pa koliko ih je "Politika", kao nacionalna institucija, na to podsećala i koje im je istorijske datume i ličnosti, umesto antifašističkih, sve promovisala? Za antifašizam je na njenim stranicama bilo mesta jedino u "Među nama", ali, opet bez preterivanja - do dvadesetak redova.

Brz suštinski zaokret u odnosu na antifašizam teško je očekivati s obzirom na aktuelnu konstelaciju političkih snaga u Srbiji. I kad bi postojala opšta saglasnost i dobra volja, nemoguće je preko noći uspostaviti ono što je dugo sistemski razgrađivano. Svest o potrebi tog zaokreta prvi je preduslov da se ka zaokretu krene a ne bi se smelo tvrditi da je ta spoznaja u srpskoj političkoj eliti pustila dublje korene.

Dok se, naime, ne shvati da u uslovima socijalne krize, a ona u Srbiji već dugo traje, postoji pogodno tle da se seme fašizma širi poput koroza, razvijace se teze da "borbu protiv fašizma treba prepustiti istoriji", pa će se i savremeni antifašizam smatrati prevaziđenim pojmom koji pripada prošlosti. Dok se u srpskom parlamentu tvrdi, da "Srbi nikada nisu bili i, s obzirom na žrtve koje su od nacizma pretrpeli, ne mogu da budu nacisti", faktički se narodi dele na fašističke, one kojima je fašizam urođeno, predodređeno svojstvo, i one prirodno favorizovane, nefasističke, pri čemu se, onda, gubi i osećaj šta je, danas i ovde, i fašizam, i antifašizam. Pri negiranju, minimiziranju i relativiziranju realne fašističke opasnosti, i antifašizam je lako svesti na muzejski eksponat i ogoljeni protokol, paradu bez uverenja.

Da li će brzo, bar sa skupštinske govornice, prestati reći mržnje i netolerancije na nacionalnoj, verskoj, pa i kulturnoj osnovi? Neće, dok se na taj način, u opštoj društvenoj krizi, mogu ubirati politički poeni.

Da li će se Ustavni sud uskoro izjasniti o ustavnosti zakona kojim su četnici pravno izjednačeni sa partizanima, a takvi zahtevi su mu upućeni još pre dve godine? Neće, jer se ne zna ni kad će biti formiran.

Da li će iz medija nestati pogromaški tekstovi poput onog usmerenog na izvrsnu glumicu Mirjanu Karanović koja, kao pedagog, primereno današnjem vremenu, faktički ponavlja čuvene reči: "Pucajte, ja i sad držim čas"? Neće, sve dok za takve gadosti redakcije dobijaju inspiracije na osnovu istorodnih rasno-nacionalističkih huškanja sa skupštinskih govornica i podršku sa javne političke scene i iz uticajne pozadine.

Da li će se nešto bitno menjati u udžbenicima istorije? Teško, dok o udžbenicima i klerofašističkim organizacijama brine isti čovek.

Da li će se na ulične table vratiti imena istaknutih antifašističkih boraca? Malo je verovatno.

Da li će oni koji su bratstvo i jedinstvo (parafrazirane parole francuske revolucije) proglasili za ujdurmu smišljenu protiv srpskog naroda prestati da politički zaluduju građane? Rađe će prebrojavati "loše Srbe" i "evroslinavce" koje bi, ako im se pruži prilika, na lomaču.

Da li će se Ratka Mladića odreći oni koji ga veličaju kao srpskog heroja?

Da li će Srpska pravoslavna crkva, i ne samo ona, shvatiti da su Crna Gora i Makedonija samostalne države?

Da li će se i dalje preko Republike Srpske izazivati nestabilnost u Bosni i Hercegovini i čitavom regionu...

Pitanja su više nego brojna i od svakog od njih, na ovaj ili onaj način, zavisi da li će se u Srbiji bitno menjati odnos prema antifašizmu. Zato se i ne sme utonuti u optimizam. Zaokreta će biti onoliko za koliko ga se antifasisti izbere. A oni drugi i dalje će tvrditi da se ovde olako poteže reč fašizam, da fašizma u Srbiji nema i nikada ga nije ni bilo i da o tome haluciniraju nekakvi nostalgijari i "samozvani antifasisti".

Nebojša DRAGOSAVAC

REKLI SU, NAPISALI SU

LJUBIŠA RAJIĆ, profesor Filološkog
fakulteta u Beogradu

ČUTANJEM SE ODOBRAVA FAŠIZAM

Neonacisti su se pojavili i u Izraelu iako su Jevreji bili njihove najveće žrtve jer su bili označeni kao bezvredna rasa. Nije kod nas suštinski problem to što su se oni pojavili, jer se to moglo i očekivati, nego u tome što skoro nikakav pokušaj nije učinjen da se oni politički razgolite i suzbiju. Nekakva policijska mera je potrebna ali ona ne rešava problem nego njegovu posledicu samo trenutno sanira. Očigledno je da ne postoji volja političkog vrha u Srbiji da se ova pojava zla zaustavi. Narodnjačke stranke nemaju volju da se uhvate u koštac s tim problemom ali se čak ne vidi ni velika zabrinutost Demokratske stranke da se sa ovom pojavom politički obračuna.

Ne mogu se ničim opravdati nedićevci i ljočićevci koji su sarađivali s nacistima, ali i to se radi da bi se zataškali oni koji jesu bili fašisti i činili zlo... Može sad policija i da zabrani neki nacistički skup, neku nacističku organizaciju ali oni će se ponovo organizovati pod drugim imenom, pojaviti na nekoj drugoj strani i tako u nedogled, odnosno sve dok ne bude jasne političke akcije protiv njih. Za sada Vlada ne pokazuje volju za tu političku akciju i zato će se ova igra nastaviti...

MIRJANA KARANOVIĆ,
glumica i profesor

Fakulteta dramskih umetnosti

TEŠKO JE DANAS BITI SRBIN

Osećam da pripadam prošlom vremenu koje se danas prepoznaje kao romantično "Titovo vreme", u kome se podrazumevala neka pristojnost, i u kome su ljudi verovali da postoji bratstvo i jedinstvo...

... Mnogi koji su sebe proglašavali velikim Srbima i patriotama zapravo su bili najobičniji manipulatori, koristoljubivi lopovi koji su krali i kradu naše duše i materijalno bogatstvo. Danas je jako teško biti Srbin. Ja, kao mnogi Srbi i Srпкиnje, sebe ne prepoznajem u prikazu agresivnog, primitivnog, glasnog i ksenofobičnog srpstva, koje smatra da nam je nepotrebno sve što dolazi spolja i što nije autentično srpsko. Ja imam potpuno drugu viziju "dobrog Srbina"...

VII SKUPŠTINA SAVEZA ANTIFAŠISTA SRBIJE - DRUŠTVA ZA ISTINU O NOB-U

NA PRAMCU PROEVROPSKIH SNAGA

S Nastavak sa 1. strane
 obzirom na svoja programska opredeljenja, Savez antifašista je ne samo uz demokratske snage već i na pramcu proevropske orijentacije. U poslednje vreme su, međutim, veoma izražene snage desnog ekstremizma kojima je dozvoljeno da se oporave posle udara pretrpljenog 5. oktobra. Stekle su materijalne pozicije i pozicije u mehanizmu vlasti. Ubistvom premijera Zorana Đinđića izazvale su retrogradna kretanja.

"U tome je, naglasio je Ratković, naša pozicija potpuno jasna. Ne možemo a da ne budemo protiv onih koji napadaju na sve što pripada drugim nacijama a to nisu samo snage izvan vlasti. One su značajno zastupljene i u parlamentu, a ko hoće da se bratimi s njima - njihov je saveznik. Zato je bitno da se insistira na razgraničenju i da se tačno naznači gde je granica tolerancije. A u borbi protiv desnog ekstremizma kriterijumi Saveza antifašista Srbije za identifikovanje profašističkih snaga moraju da budu izoštrjeni a borba protiv njih je neophodna bez obzira da li su u parlamentu ili nisu, da li su u crkvi, nekim drugim institucijama. U toj borbi Savez antifašista mora da učestvuje."

Svoje izlaganje Ratković je zaključio konstatacijom da je u cilju ostvarivanja programske orijentacije neophodno jačanje Saveza u dva pravca: teritorijalnom, osnivanjem novih organizacija u unutrašnjosti Srbije,

kao i otvaranjem prema mlađim generacijama. Pomeno je i dva značajna projekta predviđena za naredni period: "Potrebe i mogućnosti antifašističkog vaspitanja i obrazovanja mladih" i "Fašizam u savremenosti"

Obrazlažući predlog novog Statuta, jedan od potpredsednika Saveza **Radovan Pantović** podsetio je da je osnovu za rad na novom Statutu činila Statutarna odluka usvojena na prethodnoj Skupštini. Potom je ukazao na izmene unete posle objavljivanja predloga Statuta na osnovu rasprave koja je o Statutu vođena u organizacijama Saveza, Izvršnom odboru i Savetu koji, po novom Statutu, postaje Glavni odbor. Najkrupnije među njima su uvrščivanje Statutarne komisije u član o organima Saveza, odredba da Skupština utvrđuje smernice za rad Saveza, kao i odredba da se pri zakazivanju Skupštine Saveza utvrđuje i način njenog konstituisanja.

U radu Skupštine Saveza antifašista Srbije učestvovali su i predstavnici Antifašističke akcije Novog Sada.

Na kraju zasedanja izabrana je Statutarna komisija u sastavu: Dragoslav Dimitrijević Beli, Velimir Drakulović, Mirko Ivancić, Izet Jahić, Jelašin Sinovec, Vitomir Sudarski, Milan Timotić i Dragan Šaponjić. Postojećem sastavu Glavnog odbora priključeni su Goran Despotović, Erne Erdei i Dragoslav Mišić.

Izražena je i zahvalnost redakciji lista "Danas" za doprinos informisanju javnosti o aktivnostima i reaganjima Saveza.

DISKUSIJA NA VII SKUPŠTINI SAVEZA ANTIFAŠISTA SRBIJE - DRUŠTVA ZA ISTINU O NOB-U

Prvi učesnik u raspravi, **Sead Hadžović**, naglasio je da su, posle transformacije u Savez i promene imena, u kojem antifašizam čini njegovu osnovnu odrednicu, stvoreni uslovi za širi zamah saradnje sa svim antifašističkim i demokratskim snagama. Ne stoji primedba da se široko koncipiranom saradnjom razvodnjava osnovno opredeljenje jer mi, samo sa nekoliko srodnih nam organizacija a bez široke baze, ne možemo postići postavljeni cilj - rekao je Hadžović i konstatovao da su u međuvremenu ostvareni novi kontakti i povezivanja uključujući i uclanjenje Saveza u FENS - Federaciju nevladinih organizacija Srbije, koja okuplja preko 450 udruženja i društava i kao celina značajan je faktor u Srbiji a poznata i van njenih granica.

Većina nevladinih organizacija koje prihvataju antifašizam kao svoje opredeljenje imaju svoja uža usmerenja u okviru kojih učestvuju u antifašističkim demokratskim akcijama. Celokupni angažman našeg Saveza je antifašizam u celini pri čemu se polazi od onog izvornog iskazanog u NOB-u a ima u vidu da se danas akcija vodi u novim društvenim okolnostima, dodao je Hadžović, naglašavajući da Savez antifašista svoja opredeljenja ostvaruje i borbom za očuvanje i odbranu vrednosti NOR-a, za razliku od antifašistički opredeljenih nevladinih organizacija koje u svojim aktivnostima nemaju dodirne tačke sa NOR-om, a neke i ne žele da imaju.

Među onima sa kojima se saraduje, po prirodi stvari, trebalo bi da se nađe i SUBNOR Srbije ali je to nemoguće sve dok se rukovodstvo ove organizacije ne distancira od politike Slobodana Miloševića i SPS. Međutim, u bazi ima organizacija a naročito članova SUBNOR-a koji su se već distancirali od takve politike i sa njima organizacije Saveza antifašista treba da

saraduju, zaključio je Hadžović pominjući i to da se sa antifašističkim organizacijama u državama nastalim na tlu nekadašnje SFRJ nastavlja razmena iskustava i uspešna saradnja na ravnopravnim osnovama.

Miladin Stanimirović je, govoreći o radu organizacije Saveza u Pančevu, podsetio da je ona počela sa dvadesetak članova a danas ih je preko 80. Akcenti u radu su:

- Suprotstavljanje pojavama fašizma, rasizma, šovinizma, mržnje i netolerancije;
- Reaganje na pokušaje revizije istorijskih zbi-

ŠTA SE SVE RADILO

U izveštaju o radu Saveza antifašista Srbije - Društva za istinu o NOB-u između VI i VII Skupštine (jun 2006-april 2007) prikazane su aktivnosti na konstituisanju organa i radnih tela, pripremi novog Statuta, na saniranju nepovoljne finansijske situacije.

Pomenuto je obeležavanje značajnih datuma vezanih za NOB, izdavanje dva broja "Glasa istine", priprema "lične karte" Saveza, obnova prezentacije na Internetu. Navedena su i sva reaganja na aktuelna društveno-politička zbivanja (sve ovo u potpunosti je registrovano u prošlom i ovom broju "Glasa istine").

Navedeno je i organizovanje tribine "Fašizam i antifašizam, danas i ovde", organizovane u Beogradu i Pančevu zajedno sa domovima omladine. (Neposredno posle Skupštine ova tribina održana je i u Muzeju Srema u Sremskoj Mitrovici).

U pomenutom periodu pripremljena su i dva projekta za organizovanje skupova "Potrebe i mogućnosti antifašističkog vaspitanja i obrazovanja mladih" i "Fašizam u savremenosti".

FAŠIZAM NIJE POBEĐEN

U izlaganju koje je priložio Hajrudin H. Redžović iz Pančeva kaže se, između ostalog:

- Niko pošten, častan, istorijski pismen i moralan ne može da ospori antifašistički karakter NOB-a, jednog od odlučujućih faktora u porazu fašizma na našem prostoru na kraju prve polovine XX vijeka. Antifašistički pokret mnogo je širi od same oružane borbe koja je vođena protiv fašizma. Zato nema mjesta podjelama na one koji su za ovaj širi pokret i na one koji su za zaštitu NOB-a. I jedni i drugi moramo istrajati na jednoj liniji, na liniji antifašizma čiji je sastavni dio bila i narodnooslobodilačka borba. Nema NOB-a bez antifašizma, ali ni antifašizam ne bi bio ono što je da nije bilo NOB-a. Istorijske okolnosti su se posljednjih decenija vidno promijenile i kod nas i u svijetu i traže od nas jedinstvo jer nam je i danas antifašistička borba neophodna kao što su nam neophodni sunce, vazduh i voda...

- Fašizam nije zauvijek pobijeđen završetkom II svjetskog rata. Druga polovina II vijeka, a naročito njegova posljednja decenija i događaji koji su je obilježili, a ponajpre krvavi raspad meni veoma drage otadžbine, ukorijenila je u meni misao da fašizam, ipak, nije pobijeđen i da on još živi na svjetskoj sceni...samo od 1990. godine bilo je u Indoneziji 600 do 700 hiljada mrtvih, ubijeno je oko milion Tutša u Ruandi, tri miliona žrtava u Kongu, 200 do 300 hiljada na Balkanu, oko 400 do 500 hiljada u drugim dijelovima svijeta (prema podacima iz knjige "Rat i anti rat" Alvina i Hajdi Tofler).

vanja u NOB-u i II svetskom ratu, krivotvorenje istorije i pokušaje rehabilitacije onih koji su bili na strani nacifašizma i u službi okupatora;

- Zaštita spomenika i spomen-obeležja iz oslobodilačkih ratova, a posebno NOB-a, kao i obeležavanje značajnih datuma NOB-a i SFRJ;

- Nastojanja da se antifašističke vrednosti vrate u školske udžbenike i na javnu scenu;

- Organizovanje tribina, rasprava, promocija knjiga u skladu sa programskim opredeljenjem Saveza.

"Nismo apologete, nismo za to da se brani baš svaki potez jer je i u NOB-u i SFRJ bilo određenih poteškoća i promašaja, ali branimo osnovne vrednosti uvek spremni da uvažimo svaki ubedljiv i razuman argument" - rekao je Stanimirović ističući dobru saradnju sa Domom omladine u Pančevu, solidne odnose sa lokalnom samoupravom i pojedinim školama, kao i to da se sa SUBNOR-om saraduje u onim oblastima gde postoji obostrana saglasnost.

Goran Despotović je, uz napomenu da stariji dobro poznaju antifašističke vrednosti a da među mladima u tom pogledu vlada ogromno neznanje, ukazao na neophodnost da se mladima činjenice i dokumenti učine dostupnim na način koji je njima najprihvatljiviji. Gvozdenu zavesu prema antifašizmu postavljenu uvlačenjem jugoslovenskih naroda u besmislene ratove treba skidati korišćenjem modernih tehnologija. Za cirkulaciju ideja, saznanja, činjenica treba koristiti Internet, naglasio je Despotović i učesnike Skupštine upoznao sa naporima u okviru Saveza da se postavi i popunjava antifašistička arhiva koja bi, putem Interneta, svima bila dostupna, a to posebno koriste pripadnici mlađih generacija.

Predsednik novosadske organizacije Saveza Ilija Drezgić izrazio je zadovoljstvo što su među učesnicima Skupštine i predstavnici Antifašističke akcije Novog Sada: "I njihovo prisustvo potvrđuje opravdanost promena koje smo izvršili u našoj organizaciji. Mladi treba da preuzimaju breme i na njima je da dobiju bitku a oni su pokazali spremnost da se energično suprotstave fašizmu." Drezgić je pomenuo i druge organizacije, potencijalne kolektivne članove Saveza antifašista i govorio o doprinosu novosadske organizacije Saveza u izradi novog Statuta.

U ime Antifašističke akcije Novog Sada učesnike Skupštine pozdravio je **Zoran Petakov** koji je ukazao na potrebu da se povežu iskustva starijih antifašista i spremnost mladih za bitku protiv fašizma na svakom mestu gde se on javlja. "Mi otvoreno kažemo da smo antifašisti i levičari a to danas u Srbiji nailazi na medijsku blokadu. Uprkos tome, postali smo vidljivi" - rekao je Petakov i, naglašavajući aktuelnost tradicionalne parole "Smrt fašizmu - sloboda narodu!" izrazio uverenje da će Savez antifašista i Antifašistička akcija uspešno saradivati.

Dobrodošla je namera da se Antifašistička akcija Novog Sada u Savez antifašista Srbije uključi kao kolektivan član - rekao je **Srba Manojlović** koji je potom postavio pitanje kako da se probije informativna blokada s kojom se Savez antifašista i slične organizacije suočavaju u Srbiji čija vlast sve više klizi u krajnji konzervativizam.

Manojlović je potom naglasio da u Srbiji, okrenutoj više prošlosti no budućnosti, tema i povoda za delovanje i reagovanje Saveza antifašista ima napretek: "I mi reagujemo na te pojave više nego druge organizacije. Pokušavamo da spasemo društvo od te sulude ideje da se jedan deo istorije ove zemlje, kao da nije ni postojao, izbrise iz udžbenika, naziva ulica... Zar se ovi vlastodršci stide što je Srbija republika pa im smeta i Trg Republike.."

U nastavku izlaganja, Manojlović je konstatovao da je u programskim odrednicama Statuta naglašena

OBELEŽAVANJE ZNAČAJNIH DATUMA

Povodom 9. maja - Dana pobede, cveće na grob Josipa Broza Tita položila je delegacija Saveza antifašista Srbije - Društva za istinu o NOB-u u kojoj su bili Josif Strunjaš, **Velimir Drakulović** i Žika Stojišić.

Povodom 4. jula - Dana borca, cveće su položili Radovan Pantović, Mirko Ivančić i Nebojša Dragosavac.

Na Dan oslobođenja Beograda u II svetskom ratu, na Groblje oslobodilca Beograda i na Groblje streljanih u okupiranom Beogradu cveće su položili Vitomir Sudarski, Josif Strunjaš i Goran Despotović.

dosledna opredeljenost za odbranu vrednosti NOB-a i da je antifašizam bio suština partizanske borbe i NOB-a, te bi trebalo obaviti konsultacije u članstvu da li je i dalje potreban drugi deo u imenu organizacije.

Miodrag Vladislavljević je obavestio da je na skupštini pančevačke organizacije jednoglasno

POMOGLI SU SAVEZU I "GLASU ISTINE"

Od prethodnog do ovog broja "Glasa istine" priloge kojima se doprinosi aktivnostima Saveza antifašista i izlasku lista dali su: Goran Despotović, Ibrahim Latifić, Blažo Mandić, Uzeir Zubović, Branislav Mihailović, Gojko Brajović, Mirko Ivančić, Slavka Munjas, Anton Lah, Dušanka Šukrija, Vuko Dragašević, Gašo Gajović, Mara Gajović, Milena Gajović, Josip Rukavina, Marko Vrhunec, Ilija Radaković, Branko Pavićević, Pero Damjanović, Radovan Pantović, Nikola Kmezić, Azra Čemalović, Fadil Taslaman, Jokica Hadži Vasileva, Jadranka Badurina, Tugomir Džalto, Stojan Jovanović, Zaga Stoilović, Milorad Simić, Janko Milobratović, Nail Redžić, Alojz Vrhunec, Judita Alargić-Stambolić, organizacija Saveza iz Sremske Mitrovice, "Gaspetro", d.o.o. Pančevo, Skupština opština Vračar, "Finex" Beograd, "Sintelon" Bačka Palanka, Fondacija "Hemopharm" (godišnja donacija).

odlučeno da se predloži promena člana Statuta kojim je ustanovljeno ime Savez antifašista Srbije - Društvo za istinu o NOB-u. "To ime, rekao je Vladislavljević, proisteklo je iz želje da se članstvo ne deli. Uprkos kompromisnoj odluci, jedan deo ranijeg članstva se, ipak, odvojio i formirao organizaciju sa gotovo istim imenom. S obzirom da je ovim odvajanjem izneverena demokratska odluka Skupštine, otpao je razlog koji je uslovio kompromisnu odluku o imenu. Mi time ne odstupamo od ciljeva i zadataka da se borimo za istinu o NOB-u. I niko ne treba da nam spočitava da smo se promenom imena udaljili od NOB-a. To nije istina. U programu su veoma istaknuta naša polazišta.

Vladislavljević je predložio da se sa stavom pančevačke organizacije upoznaju ostale organizacije i da se ovlasti Glavni odbor da posle tih konsultacija donese konačnu odluku.

Mihailo Brajović je tribinu "Fašizam i antifašizam, danas i ovde", održanu u Domu omladine Beograda a ponovljenu u Domu omladine u Pančevu, označio

PRIZNANJE BOGDANU BOGDANOVIĆU

Nije se dalo primetiti da je srpska javnost obavještena o međunarodnom priznanju dodeljenom poznatom arhitekti i esejisti, nekadašnjem gradonačelniku Beograda Bogdanu Bogdanoviću, koji je u Miloševićevo vreme doveden u situaciju da napusti Beograd i, na poziv onih koji umeju da cene njegovo delo, ode u Beč, gde i danas živi.

Bogdanoviću je dodeljena međunarodna nagrada "Karlo Skarpa" za "uređenje prostora koji budi osećanja", a odnosi se na njegov antifašistički spomenik "Kameni cvet" u Jasenovcu, otkriven 1966, oštećen devedesetih godina a obnovljen pre tri godine. Kako je Bogdanović rekao, ovaj spomenik je "simbol života, ne skriva istinu, nikoga ne vređa, nikom ne preti i ne poziva na osvetu."

Pomenutu nagradu osnovala je zadužbina Lučijano Beneton iz Trevisa u Italiji.

kao jednu od najznačajnijih aktivnosti u prethodnom periodu i istakao da sa takvim tribinama treba ići u druge gradove.

Zalažući se da se na osnovu analize školskih planova i programa pokrenu odgovarajuće akcije, Brajović je podržao inicijative da se u komunikacijama sa mladima koriste šanse koje pruža Internet i u nastavku, između ostalog, rekao: "Nije u redu da se u Novom Beogradu, koji smo mi izgradili, menjaju imena ulica koja podsećaju na NOB i SFRJ. Nisu smeli to da čine. Upozorili smo blagovremeno da to ne čine, ali na tome ne treba stati. Treba da izrazimo nezadovoljstvo time što je urađeno, što u Beogradu nema Titove ulice, Bulevara AVNOJ-a, ulica Proleterskih brigada, Koče Popovića, naših saveznika s kojima smo oslobađali Beograd...Bez obzira na određene greške, van svake je sumnje da su antifašisti i NOB ostvarili ogromne poduhvate. Mi moramo da budemo borbena organizacija i treba glasno reći da to što se čini nije pomirenje četnika i partizana već afirmacija četničke ideologije..."

KOMEMORACIJA POVODOM SMRTI MARKA KALOĐERE

U organizaciji Društva za istinu o NOB-u i Jugoslaviji, u Beogradu je 13. oktobra održan komemorativni skup u znak sećanja na Marka Kalođeru koji je nedavno poginuo u saobraćajnoj nesreći na Korčuli.

U prisustvu članova porodice i većeg broja saradaca, saradnika, drugova i prijatelja Marka Kalođere, jednog od osnivača Društva za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji, o njegovom životnom putu i delu govorio je Šime Kronja.

Komemoraciji su prisustvovali i članovi Saveza antifašista Srbije u čijim je redovima Marko Kalođera takođe bio aktivan kao član Glavnog odbora.

Brajović je predložio da se u članu Statuta u kome se utvrđuju programska polazišta na prvo mesto stavi naš autentični antifašizam i izrazio neslaganje sa predlogom pančevačke organizacije o skraćivanju imena.

I Rade Vukosav je izrazio uverenje da bi nova promena imena značila još jedno cepanje a založio se za saradnju sa drugim organizacijama koje iskazuju antifašistička opredeljenja.

Dane Dmitrašinović je, pored ostalog, pomenuo feljton na osnovu knjige doktora Matunovića, objavljan u "Večernjim novostima", kao primer zlonamernog pisanja i govorio o tome kako je, prilikom proslave godišnjice bitke na Sutjesci, bilo krajnje neprijatno slušati svojatanja Sutjeske od strane predstavnika Republike Srpske jer se dobro zna da ova epopeja pripada svim jugoslovenskim narodima čiji su se pripadnici ovde borili.

Ibrahim Latifić se takođe suprotstavio novim raspravama o imenu zalažući se za saradnju a ne za zaoštavanje odnosa sa onima koji su se odvojili od Saveza.

Povodom rasprava o imenu zaključeno je da se ovlasti Glavni odbor da, posle još jedne provere u organizacijama, o tome donese odgovarajuću odluku.

ANTIFAŠISTIČKI PROTEST U NOVOM SADU

ZAŠTO SE ZVANIČNA SRBIJA STIDI ANTIFAŠIZMA?

Nastavak sa 1. strane

● Novi Sad se prvi našao na meti organizovane fašističke destrukcije. Posle incidenta na antifašističkoj tribini na Filozofskom fakultetu prošle godine, mlakim reagovanjem državnih organa fašizam je osokoljen i ohrabren da nastavi torturu Novog Sada i njegovih građana. Savez antifašista Srbije - Društvo za istinu o NOB-u, Podružnica u Novom Sadu, i Vojvođanski klub (civilna organizacija građana i građanki Vojvodine) smatraju da atakovanje fašizma na Vojvodinu i Novi Sad nije nimalo slučajna. Pojava fašizma u ovoj sredini i u gradu koji je teško postradao od fašista u II svetskom ratu ima i svoje nove "lokalne" uzroke.

● Populistička histerija 1988. godine ("jogurt revolucija") sa neofašističkim naelektrisanjem krenula je iz Vojvodine i eksplodirala u Novom Sadu. Okolnost da je Vojvodina brisani prostor po kojem može nesmetano da huji ideologija zla i destrukcije nije se u međuvremenu

promenila i ostala je u sećanju.

● Kršenje ljudskih prava i prava nacionalnih zajednica je permanentno i pogoduje pojavi ideologije ugrožavanja manjinskih prava, naročito od onih koji se još nisu adaptirali na vojvođansku multikulturalnost i bogatstvo jezika i vera.

● Klerofašizam ima vrlo čvrsto uporište i uticaj u Vojvodini. Verska netolerancija, naročito od strane SPC, ozakonjena je pozitivnim propisima i podržana od državnih institucija.

● U Vojvodini su izraženi otpor centralizmu i zahtevi za drugačiji status pokrajine čiji građani i građanke na referendumu nisu ni prihvatili sadašnji Ustav Srbije, a ta činjenica iritira ekstremno desničarske i neofašističke krugove.

● Pritisak na autohtoni etnički pluralizam na određeni način stvara stanje agresije i pritiska, ponekad brutalnog, većine na manjinu, tiho "čišćenje" manjinskog živilja (što je posebno bilo izraženo ratnih godina) a sve u okvirima

onih ideologija i političkih programa čiji protagonisti žele da se obračunaju sa svim koji se od njih razlikuju ili drugačije misle.

● Faktički ne postoji pravna država koja garantuje sigurnost građanima, a devastiranjem građanske kulture obezvređen je obrazovni, kulturni i moralni sistem.

● Ekonomska kriza od ulice stvara poligon za regrutovanje socijalnog taloga kao sledbenika ideologije fašizma.

Na skupu su govorili direktor Centra za regionalizam Aleksandar Popov, predsednica novosadske Jevrejske opštine Ana Frenkel, koordinatorka nevladine organizacije "Žene u crnom" Marija Perković, šef novosadske kancelarije Helsinškog odbora za ljudska prava Pavel Domonji, sociolog i kandidat za Nobelovu nagradu za mir Janja Beč i članovi Saveza antifašista Srbije - Društva za istinu o NOB-u Rade Vukosav i prof. Dr Ranko Končar.

GOVORI NA ANTIFAŠISTIČKOM SKUPU U NOVOM SADU

RADE VUKOSAV

NO PASARAN

"Ove grupe i grupice nacističkih nasilnika nisu ni velike, niti su masovne, ali nisu bezazlene i dovoljne su da naše društvo truju nacifašizmom, mržnjom i da čitavu javnost uznemiravaju i vuku za nos", rekao je Rade Vukosav dodavši da jedino što znaju ovi neonacisti jeste nasilno ponašanje i demonstriranje sile poput Musolinijevih fašista i Hitlerovih nacista u prvoj polovini prošlog veka.

Vukosav je takođe naglasio:

● Mrznja je najopakija bolest čovečanstva; zarazna je i opakija od raka i side jer uzima više života od obe pomenute bolesti. Možemo je opravdano nazvati nacistoksinom koji trovanjem širi fanatizam i ludilo. Svaki nacizam je ekstreman i najviše štete i sramote nanosi upravo svome narodu. Svojim delovanjem i odbojnošću proizvode nam nove i nove neprijatelje u susedstvu i šire. Razaraju nam narodnu slogu, remete miran život, slabe i sramote Srbiju i srpski narod u Srbiji i van nje.

● Zašto to treba zaustaviti? Engleski i francuski diplomati su 1938. u Minhenu popustili nacističkom fireru Hitleru da okupira Čehoslovačku da bi ga "odobrovoljili radi mira u svetu" i time mu otvorili apetit za dalja osvajanja i rasna uništavanja miliona ljudi u gasnim komorama, a kod nas u Jasenovcu, Gradišci, Banjici i drugde, pa je u ratnim dejstvima usmrćeno na desetine miliona ljudi širom sveta, a prourokovane su velike patnje, neviđena razaranja i siromaštvo.

● Nažalost, kod nas i sada postoje firerske i nacističke aktivnosti koje treba zaustaviti za svagda. U našoj Vladi, u državnom vrhu u Beogradu, imamo i ministara i parlamentaraca siledžija, a njihova delatnost nekima odgovara; zato ih i tolerišu. Poručujemo im da se ozbiljno zabrinu i preduzmu ono što po zakonu treba činiti. Nacistima odavde poručujemo: "No pasaran!".

PROF. DR RANKO KONČAR

OPASAN PRODOR FAŠISTIČKE IDEJE

Suočeni smo sa ozbiljnim prodorom ideja fašizma u naš društveni život. Niko razuman nije mogao ni pretpostaviti da nam se to može događati početkom 21. veka, posle blistavog antifašističkog otpora koji se razvio na ovim prostorima u II svetskom ratu i kome je upravo srpski narod dao istorijske razmere i svojstva. Bio je to pokret kojim su se antifašistička Evropa i demokratski svet najviše ponosili i koji su smatrali istorijskim. Možda nikada kao tada, srpski narod nije doprinio oblikovanju buduće Evrope, koja je nastajala na antifašističkom otporu.

Ali takva prošlost i njene vrednosti počele su nestajati iz našeg pamćenja - počeli su nam je pogrešno predstavljati i negirati njeno univerzalno značenje.

Mi koji smo okupljeni ovde, znamo zašto nam se to dešava i ko je za to najodgovorniji. Pre svega, mislimo na one koji su nam uskratili pravo da takvu prošlost smatramo svojom istorijskom tradicijom, izuzimajući je iz zvaničnih i trajnih simbola.

Otuda je i vreme u kome živimo, posle svih događanja u poslednjih 20 godina, puno istorijskih iskušenja. Izvesno je da su nam u tom periodu nametane najgore istorijske alternative - ratovi i nacionalizam. Tako smo postali duhovno i materijalno razorena zemlja i pogodno tle za prošlost kojoj je nacizam u 20. veku davao osnovni karakter. Sve nam se to događa u trenutku kada se nismo kritički suočili ni sa nedelima koje je neko, u ime srpskog naroda, počinio u ratovima koji su se vodili na prostorima zajedničke jugoslovenske države. To suočavanje nećemo moći izbeći ukoliko želimo povratiti istorijski identitet koji nas je krasio u II svetskom ratu, u antifašističkom pokretu.

Umesto suočavanja, izloženi smo političkoj ravnodušnosti prema neonacističkim pritiscima, koji se ponovo nameću kao spasonosni za srpsku naciju i njene probleme. Propagira se nacional-

GOVORI NA ANTIFAŠISTIČKOM SKUPU U NOVOM SADU

KO SU NEONACISTI I
KLEROFAŠISTI U SRBIJI?

POLICIJA ZNA I "NE ZNA"

Kada je reč o neonacističkim i fašističkim organizacijama u Srbiji, objavljeno je šta policija zna i "ne zna".

Policija zna da nije registrovala nijednu takvu organizaciju ali iz njenog saopštenja proizlazi da ne zna da li ih je registrovalo neko drugo ministarstvo budući da registraciju, zavisno od namene, vrše i druga ministarstva. Drugim rečima, s ozirom da niko nije lud da u "naslov firme" direktno stavi nacističko ili fašističko ime, u principu je moguće da su neke od takvih organizacija i registrovane pod nekim "čednim" naslovom.

Na osnovu profesionalnih kriterijuma, policija je, na zahtev Odbora Skupštine Vojvodine za bezbednost, popisala i klasifikovala neregistrovane neonacističke grupe u Srbiji:

- Nacionalni stroj, skinhedsi, Krv i čast i Rasni nacionalisti - rasionalisti tretiraju se kao neonacističke organizacije;
- Otačestveni pokret "Obraz" je svrstan u klerofašističke organizacije.

No, ova klasifikacija je sasvim uslovna pošto je, bez obzira u koji ih je fah policija razvrstala, prema tvrdnjama MUP-a Srbije, iako se tu i tamo međusobno ne podnose, svima zajedničko: antizapadnjaštvo, nacionalizam, ideološka isključivost, odanost Ratku Mladiću i Radovanu Karadžiću, homofobija, animozitet prema liberalnim vrednostima, antisemitizam.

Iz razumljivih razloga, policija ne navodi da li je i gde razvrstala aktuelnog direktora Zavoda za izdavanje udžbenika Srbije dr Radoša Ljušića koji slovi kao patron "Svetog Justina Filozofa", studentske "Obrazove" filijale, a još manje da li su predmet profesionalne opservacije i nekadašnji saradnici časopisa "Obraz", avangarde Otačestvenog fronta, a posebno oni na najvišim državnim funkcijama i iz samih vrhova Srpske pravoslavne crkve.

na i državna homogenizacija prema poznatim nacističkim uzorima. U tim namerama vide se samo Srbi i niko drugi, želeći da im se nametne kolektivno ludilo i Srbija koju bi mrzeo ceo svet.

Sličnim iskušenjima Vojvodina je već bila izložena 1988. godine. Posledice su isuviše dobro poznate - izgubili smo zajedničku jugoslovensku državu, ratovali sa svetom, a još uvek se borimo za teritorijalni integritet Srbije, zbog čije se nacionalne i državne homogenosti i ušlo u političke i ratne avanture.

Govori i tekstovi ovovremenih neonacista prožeti su takođe mitom o naciji - o njenoj veličini, stradanju i sl. Istorijsko iskustvo nas uči da se prema ovakvim idejama i pokretima - bez obzira na razmere, ne sme biti ravnodušan, a posebno sa njima voditi debate. Jednom smo Evropa i mi takođe skupo platili tu istorijsku naivnost iza koje su ostali koncentracioni logori, milioni žrtava, tragične ljudske sudbine i dr.

Zar sve ovo nije dovoljno da se shvati kako ovakve težnje treba na vreme sprečavati i trajno onemogućavati?

PAVEL DOMONJI

NE SUPROTSTAVIMO LI SE DANAS, VEĆ SUTRA NEĆEMO MOĆI!

Lepo je danas biti u Novom Sadu. Ali, zar mi koji smo se danas i ovde okupili nismo zaslužili ništa bolje od neonacista? Zar građani Vojvodine i Srbije nisu zaslužili ništa bolje? Zar ćemo dozvoliti da se neonacizam promovise kao legitimna

politička opcija? Zar sloboda štampe u Srbiji, zar pozivanje na demokratiju u Srbiji, služi tome da se, u ime nacije, neonacisti promovisu kao prihvatljivi politički partneri, a da se oni koji im se suprotstavljaju žigošu kao ekstremisti i veleizdajnici?

Sa ovakvom vlašću, sa ovakvom akademijom, sa ovakvom crkvom i ovakvim udruženjem književnika, Srbija je dovedena u situaciju da se stidi svog antifazizma? Zar treba da se stidimo onog najboljeg u novijoj istoriji Srbije? Zar treba da se stidimo onoga što je Srbiju, polovinom XX veka, učinilo ravnopravnom sa najmodernijim i najnaprednijim narodima i državama u svetu?

Srbija se danas stidi svog antifazizma, jer su ga predvodili komunisti, a oni su, partizani i komunisti, bili ono najbolje što je Srbija u datom trenutku imala. Bolji i od ondašnjih, bolji i od sadašnjih nacionalist-šovinista koji su, samo kada su se dohvatili nacije, njene istorije, geografije, zastava i granica, Srbiju odveli u zločine i pred Međunarodni sud pravde.

Danas niko ne govori o zločinima, niko ne govori o genocidu, niko ne govori o Srebrenici, a to je pravi pokazatelj političke (ne)civilizovanosti Republike u Srbiji.

Danas se mnogi pitaju otkud neonacisti u Vojvodini? Nacionalšovinisti su na to pitanje već odgovorili. Oni već godinama govore da je Vojvodina najugroženija srpska zemlja, da su Srbi u Vojvodini narod ponižen, da su autonomasi izrodi i secesionisti, da je autonomija nakazno antisrpsvo.

Ukidanjem autonomije otpočelo je razaranje i ubijanje Jugoslavije. Sada se neonacisti vraćaju da završe započeto. Povratak im je olakšan, jer je opasnost od fašizma u Srbiji potpuno relativizovana, a fašizam normalizovan. Sve ono što bi smo mogli danas istaći kao prednost Vojvodine -pristojnost njenih građana, otvorenost, toleranciju, multikulturalizam, privrženost Evropi, sve je to pretvoreno u metu otvorenog napada neonacista.

Mi se danas nismo okupili u Novom Sadu da podržimo ovu ili onu stranku. Mi se nismo okupili da podržimo ovog ili onog stranačkog lidera. Mi nismo tu da izvikujemo ime novog vodje, niti nam on treba. Mi smo se danas u Novom Sadu okupili da iskažemo svoj protest protiv neonacizma, zabrinuti da, ako to ne učinimo danas, sutra to već nećemo moći.

Mi smo zabrinuti, ali nismo uplašeni. Mi ne napadamo, mi branimo - pravo na život, pravo na slobodu, pravo na jednakost građana, pravo na solidarnost sa ljudima, ma kojoj veri i naciji pripadali. Mi branimo vrednosti na kojima opstaje Vojvodina i ljudi koji u njoj žive i ne smemo dozvoliti da se to uništi.

Živela Vojvodina. Smrt fašizmu, sloboda narodu!

REKLI SU, NAPISALI SU

ALEKSEJ KIŠJUHAS, novinar

AKTUELNOST PARTIZANSKOG POZDRAVA

Fašizam se hrani pasivnošću, računa na to da pristojni ljudi (navodno) ne uzvraćaju udarce. A kao vrlo primamljiva zlomisao se, lakoćom padanja u blato, poput korova brzo zapati i još brže širi. Zbog toga je neobično važno - snagom brojnosti i brojom snagom - u najdoslovnijem, fizičkom, telesnom smislu, stati joj na put.

... Stvar je puno dublja od jednog režima i od nekoliko neonacističkih grupacija... Kada smo polednji put slavili Dan pobeđe? Što se onda čudimo otkud neonacisti? I zato uvek valja sa ponosom podsećati i na ovdašnji slogan, to jest na pozdrav koji su jugoslovenski partizani koristili tokom antifazišičke borbe: "Smrt fašizmu - sloboda narodu!"

FAŠISTI ANTE PORTAS!

Istoriju Novog Sada ne ispisuju samo prošla i minula, već i aktuelna i sadašnja zbivanja. U prvoj deceniji Trećeg milenijuma *fašizam* maršira na Novi Sad. Iz zmijskog jajeta nacionalizma, iz rata, iz ubilačke etničke mržnje, iz raspada državnog poretka i anomalije, iz nabrekliog klerikalizma, iz ideološke isključivosti - izlegao se i izmileo je fašizam. Uz negu partija sa političkog đubrišta, fašizam je digao glavu, fašizam jača, fašizam preči i udara.

Novi Sad se prvi našao na meti organizovane fašističke destrukcije. Posle incidenta na antifašističkoj tribini na Filozofskom fakultetu prošle godine, i posle mlakog reagovanja policijskih i sudskih državnih tela, fašizam je ohrabren, on ima otvorene puteve za završni udarac jednom gradu i ljudima koji u njemu žive.

Šta je u svojoj nakaznoj prirodi "fašizam"?

To je ideologija ekstremne desnice. Fašizam je antiliberalni, antidemokratski i antikomunistički pokret. Nasuprot liberalističkom individualizmu i socijalističkom internacionalizmu, fašizam uspostavlja i zagovara zajednicu. Zajednica je nadređena pojedincu. *Mi* stoji iznad svakog *Ja*. *Populizam* stoji iznad svakog *individualizma!* Zajednica je jedinstvena, organski uspostavljena država (italijanski fašizam) ili jedinstvo garantovano krvlju i zemljom-tlom (Blut und Boden), odnosno nemački fašizam. Jedinstvo zajednice je uslov socijalnog, političkog i ekonomskog preporoda. Borba, rat je prirodni način opstanka čoveka. Jedinstvo nacije se uspostavlja krvnom čistotom. Sve razlike (kulturne, verske, političke i sl) treba ukinuti jer one dovode u pitanje temelje zajedništva. Teror je legitimno sredstvo za uspostavljanje ujednačavanja.

ISTORIJSKO POREKLO FAŠIZMA

Naziv potiče od latinske reči *fascēs* koja označava snop ili svežanj štapova koji su zajedno povezani i sa sekirom u sredini (fašizam svoje ime i simbole vodi iz kulture i tradicija Rimskog Carstva. U Starom Rimu je postojao običaj da, dok vojska maršira, jedan vojnik nosi ispružen svežanj pruća - fascio, u koji je zabijena sekira). Individualni prutovi predstavljaju pojedinca, dok snop kao celina

predstavlja državu koja je nesalomiva. Država je simbol centralističke vlasti. Otuda sekira u snopu ima veoma jasno značenje: svaki pojedinac koji "štrči" iz/van snopa biva potkraćen, on se mora uklopiti u snop ili zajednicu. S obzirom da je ovo i jedan od simbola tzv. iluminata, često ćemo ga naći na grbovima i državnim znamenjima mnogih zemalja koje su pod njihovom kontrolom. Fašizam se koristi kao sinonim sa izrazom nacional-socijalizam (nacizam).

KARAKTERISTIKE SAVREMENIH FAŠISTIČKIH REŽIMA¹

Italijanski filozof i semiotičar, pisac čuvenog romana "*Ime ruže*" Umberto Eko kaže da u korenima fašističke psihologije leži opsesija zaverom, ili još

¹ Profesor Stepanov u originalnoj verziji teksta navodi sve karakteristike fašizma koje je opisao britanski politikolog Lorens Brit u eseju "Da li je ko za fašizam?" Redakcija, uz saglasnost autora, izostavlja ovaj deo imajući u vidu da je to "Glas istine" nedavno objavio u okviru publikovanog izlaganja ivorada Kovacevica na tribini o fašizmu i antifašizmu danas.

bolje, međunarodnom zaverom. Ali zavera mora takođe doći iznutra. Fašističke vlade osuđene su na to da gube ratove jer su nesposobne da ispravno procene neprijatelja. U fašizmu ne postoji borba za život, naprotiv, život se živi samo zbog borbe! Zbog toga je pacifizam nepoželjan, on je kolaboracija sa neprijateljem. U fašističkom režimu građani se pozivaju samo kada treba odigrati ulogu naroda. Fašizam se može vratiti i pod najnevinijom maskom. Naša je dužnost da ga razotkrijemo i da upremo prstom na svaki od njegovih primera svakog dana.

● Prvo obeležje fašizma je *kult tradicije a tradicionalizam implicira odbacivanje moderne*. Iako je nacizam bio ponosan na svoja industrijska dostignuća, njegov modernizam je ležao tek na površini jedne ideologije koja se temeljila na krvi i tlu. Odbijanje modernog sveta kamufiralo se kao odbijanje kapitalističkog načina života, ali u prvom redu radilo se o odbijanju duha iz 1789. godine. Prosvećenost, vek uma, važi kao početak modernog izopačenja. U tom smislu, fašizam se može definisati kao iracionalizam.

● Drugo, *iracionalizam* je, takođe, ovisan o kultu akcije zbog akcije. Akcija mora uspeti pre mišljenja ili u potpunosti bez mišljenja. Otud kultura postaje sumnjiva čim se identifikuje sa kritičkim stavovima. Nepoverenje prema svetu intelekta uvek je bio simptom fašizma, od Geringovog otvorenog stava: "Kada čujem reč kultura mašim se za pištolj", do česte upotrebe izraza kao što su "degenerisani intelektualci", "jajoglavci", "jalovi snobovi", "univerziteti su gnezda crvenih". Službeni fašistički intelektualci uglavnom su bili angažovani u napadanju moderne kulture i liberalne inteligencije zbog izdaje tradicionalnih vrednosti.

Nikakva se sinkretistička vera ne može odupreti analitičkoj kritici.

Kritički duh provodi razlikovanje. U modernoj kulturi naučna zajednica hvali neslaganje kao nešto korisno za obogaćivanje znanja. Za fašizam neslaganje je izdaja.

● Treće, *jednomyšlje*, odsustvo razlike u mišljenju. Fašizam raste i traži podršku tako što izrabljuje i naoštava prirodni strah od različitog. Prvi apel jednog fašističkog ili predfašističkog pokreta usmeren je protiv došljaka. Tako je *fašizam po definiciji rasistički*.

● Četrto, fašizam je nastao iz *individualne ili socijalne frustracije*. Stoga je tipičnim obeležjima istorijskog fašizma pripadao apel frustriranoj srednjoj klasi, klasi koja je trpela ekonomsku krizu ili osećaj političkog poniženja. U naše vreme, kada su stari "proleterci" postali malograđani, fašizam sutrašnjice naći će svoju publiku u toj novoj većini.

● Peto, ljudima koji osećaju da im je otež njihov vlastiti socijalni identitet fašizam dodeljuje kao *jedinu privilegiju da su rođeni u istoj zemlji*. To je izvor nacionalizma. Osim toga, jedna nacija dolazi do svog identiteta samo preko svojih neprijatelja.

● Šesto, *sledbenici fašističke ideje se moraju osećati poniženima očiglednim bogatstvom i moći svojih neprijatelja*. Moraju, međutim, biti uvereni da mogu pobediti svoje neprijatelje. Tako, neprestanim pomeranjem retoričkog žarišta, neprijatelji su istovremeno prejaki i preslabi. Fašističke vlade osuđene su na to da gube ratove jer su nesposobne da ispravno procene neprijatelja.

● Sedmo, u fašizmu ne postoji borba za život, naprotiv, život se živi samo zbog borbe. Pacifizam je kolaboracija sa neprijateljem. On je loš, jer život je stalna borba. To vodi Armagedonovom kompleksu. Kako neprijatelji moraju da budu pobeđeni, nužna je jedna odlučujuća bitka nakon koje će pokret zavladati svetom. Takvo "konačno rešenje" implicira iznova jedno razdoblje mira, novo zlatno

"SIEG HEIL", KAO "DOBAR DAN"

Pre nego što su dohvatili kamenice, dok su se učesnici antifašističkog skupa u Novom Sadu kretali ka spomeniku žrtvama fašizma da bi položili cveće, pripadnici Nacionalnog stroja su izviki-vali nacistički pozdrav "Zig hajl".

U Srbiji, isticanje nacističkih simbola i izvikiavanje nacističkih pozdrava nije ni prekršaj a mnogi to opravdavaju pričajući o današnjoj Srbiji kao demokratskoj državi. Teško je, doduše, poverovati da je aktuelna Srbija više demokratska zemlja od današnje Nemačke u kojoj se za isticanje kukastog krsta, Hitlerove slike, ili za pomenuti pozdrav "Zig hajl", može odležati u zatvoru i do tri godine. Nemačka zna šta je nacizam, Srbija je to, izgleda, zaboravila.

doba, što protivreči načelu neprestanog rata. Nijednom fašističkom vođi nikada nije pošlo za rukom da reši taj problem.

● Osmo, za fašizam individua kao individua nema nikakva prava, dok je narod, naprotiv, shvaćen kao kvalitet, kao monolitni entitet koji izražava zajedničku volju. Kako veliki kvantitet ljudi ne može imati nikakvu zajedničku volju, vođa se

predstavlja kao njen tumač. Zbog toga, narod nije ništa drugo do jedna teatralna fikcija. Fašizam se temelji na populizmu. U budućnosti nas čeka jedan televizijski ili internet-populizam u kojem će emocionalna reakcija neke odabrane grupe građana biti prihvaćena kao glas naroda.

● Deveto, *fašizam "govori" novogovorom*. Svi nacistički i fašistički školski udžbenici poslužili su se osiromašenim vokabularom i elementarnom sintaksom kako bi u ključu zatrlu instrumente kompleksnog i kritičkog mišljenja. Ali, moramo se pripremiti i na druge oblike novogovora, čak i kada se pojavljuju u naizgled nevinom obliku popularnih tok-šoua.

ZAŠTO BAŠ U VOJVODINI I U NOVOM SADU?

Pojava fašizma, odnosno neofašizma u Vojvodini i u Novom Sadu nije nimalo slučajna. Činjenica je da se fašizam javlja širom sveta, u Belgiji, Nemačkoj, Rusiji, čak i u Izraelu... Ipak, pojava fašizma u vojvođanskoj sredini i u gradu koji je teško postrdao od fašista u II svetskom ratu - ima i svoje "lokalne" uzroke.

● Populistička histerija 1988, koja nosi neofašističko naelektrisanje, krenula je iz Vojvodine i eksplodirala je u Novom Sadu. Ta okolnost da je Vojvodina brisani prostor po kojem može nesmetano da huji ideologija zla i destrukcije nije se u međuvremenu promenula i ostala je u pamćenju.

● Kršenje ljudskih prava i prava nacionalnih manjina je permanentno i pogoduje pojavi ideologije maksimalističkog ugrožavanja manjinskih prava, naročito od strane nestarosedelačkog stanovništva.

● Klerofašizam ima tvrdo uporište i uticaj u Vojvodini. Verska netolerancija, naročito ispoljena kod SPC, ozakonjena pozitivnim propisima i podržana od državnih institucija je izrazita.

● Izrazita stranačka premoć sa gradskim rukovodiocima partije ekstremno nacionalističke orijentacije i nacionalne isključivosti postoji baš u Novom Sadu ali i u drugim vojvođanskim mestima.

● Nasilna miksiranost nacionalnog življa - domaćih, bosanskih, krajinskih Srba, miksiranost zatečene i unesene kulture, navika, pritisak dobrog stanovništva na autohtoni etnički pluralizam itd, stvara stanje agresije i brutalnog pritiska većine na manjinu, tiho čišćenje manjinskog življa i preteču ideologiju obračuna sa neprijateljem, tj. sa svakim ko jeste drugačiji i ko misli drugačije.

● Nepostojanje državnih institucija koje se staraju o sigurnosti građana, dakle nepostojanja pravne države!

● Devastiranje građanske kulture jer je obezvređen obrazovni, kulturni, moralni system.

● Ekonomska kriza koja od ulice stvara poligon za regrutovanje socijalnog taloga kao sledbenika ideologije fašizma.

POVODOM 15. GODIŠNJICE HRTKOVAČKIH PROGONA

LICE PRLJAVO PRED ČITAVIM SVETOM

Povodom 15. godišnjice proterivanja starosedelaca hrvatske nacionalnosti iz Hrtkovaca, sremskog sela koje je postalo simbol progona, Savez antifašista Srbije i, posebno, njegove vojvođanske podružnice podsećaju da je u vreme režima Slobodana Miloševića nasilno promenjena struktura stanovništva u mnogim vojvođanskim mestima te da u njima nema više starih komšija jer su proglašeni nepodobnim samo zbog toga što nisu Srbi i pravoslavci.

Istovremeno se izražava nada da se u našim sredinama to više nikada neće ponoviti ali i strahovanje zbog toga što inspiratori i neposredni izvršioци nedela ni posle 15 godina nisu suočeni sa odgovornošću. Svojevremeno su nagrađivani čak i visokim političkim funkcijama, pri čemu Srbija nije zaštitila svoje građane nesrpske nacionalnosti već se, sem časnih izuzetaka, pravila da ne primećuje njihove nevolje.

Ni sedam godina po dolasku demokratskih vlasti, podstrekaci, organizatori i neposredni izvršioци zla nisu kažnjeni. U Srbiji nije vođen niti se pred domaćim pravosuđem vodi bilo kakav proces protiv protagonista "humanog" preseljenja iz Vojvodine, ali je bilo pokušaja da se i naknadno nagrade ljudi poznati po tome što su činom proterivanja

glorifikovali nacionalnu i versku netrpeljivost. Najdrastičniji je slučaj kolovođe hrtkovačkih sramnih zbivanja Ostoje Sibinčića, koga je lokalna vlast u Rumi (SRS, SPS, DSS) pre nešto više od godinu dana imenovala za sekretara mesne zajednice u naselju Breg, delu grada u kome živi znatan broj građana hrvatske nacionalnosti. Reagovanjem demokratske javnosti sprečeno je da Sibinčić tu dužnost i preuzme ali je i samo imenovanje više nego alarmantno.

Savez antifašista Srbije smatra da nije dovoljno što se za ova nedela postupak vodi samo protiv jednog čoveka pred Haškim tribunalom te zahteva da konačno i domaći istražni i pravosudni organi pokrenu postupke protiv odgovornih za nasilno proterivanje ljudi po nacionalnoj i verskoj osnovi iz Vojvodine kako bi se time bar delimično sprala ljaga nanesena svim građanima Srbije. Ako želi da potvrdi stvarnu spremnost da se pridruži Evropi, Srbija mora da se suoči sa svim aspektima svoje prošlosti pa i sa sramnim proterivanjem ljudi zbog pripadnosti drugoj naciji i veri, ili drukčijih političkih pogleda. U interesu budućnosti Srbije, inspiratori i izvršioци zla moraju da snose odgovornost da bi ona oprala lice pred čitavim svetom ali to je prvenstveno u interesu moralnog integriteta njenih građana. (4.maj 2007)

KO SU UZORI SRPSKOG NEOFAŠIZMA

U organizaciji sremskomitrovačke organizacije Saveza antifašista Srbije - Društva za istinu o NOB-u, u ovom gradu je sredinom maja održana tribina "Fašizam antifašizam, danas i ovde". Profesoru dr Radoslavu Ratkoviću, predsedniku Saveza i publicisti Ivanu Torovu koji su, na istu temu, govorili i na tribinama ranije održanim u domovima omladine u Beogradu i Pančevu, ovoga puta se izlaganjem pridružio i Nebojša Dragosavac, urednik "Glasa istine".

Pred više desetina prisutnih u prostorijama Muzeja Srema, posebno je bilo reći o društveno-političkim okolnostima u Srbiji koji pogoduju ispoljavanju profašističkih delovanja, o nespremnosti političkog vrha da te pojave nazove pravim imenom da bi se, posle prave dijagnoze, inicirale odgovarajuće političke i državne akcije.

Ukazano je, između ostalog, i na to da su fašizam i nacizam dosta dugo uprošćeno tumačeni, poistovećivani sa poraženima u II svetskom ratu i njihovim glavnim saveznicima, te mnoge iznenađuje što se neonacisti i neofašisti danas javljaju i među pripadnicima naroda koji su od njih najviše stradali. U tom kon-

tekstu naglašeno je da od fašizma niko nije imun i da on može da se u svakoj sredini razbukta u uslovima velikih društvenih potresa i kriza.

S obzirom da je Srbija poslednjih decenija doživela velike potrese i da još nije izašla iz političke i socijalne krize, značajno je da se imaju na umu stara izvorišta nacifašističke ideologije na domaćem tlu, utoliko pre što se danas revalorizuju na širokom frontu i čak nameću kao poželjna nacionalna politika.

Uz oznaku da tromostovlje od nekadašnjeg fašizma do današnjeg neofašizma u Srbiji predstavljaju prvenstveno Dimitrije Ljotić, vladika Nikolaj Velimirović i Milan Nedić, odnosno današnje veličanje i opravdavanje njihovih pogleda i ponašanja, konstatovano je da je apsurdno što i neki učesnici antifašističkog NOR-a, verujući da su u borbi od 1941. do 1945. zauvek pobedili fašizam, smatraju da fašizam ne postoji na aktuelnoj društveno-političkoj sceni, te da je dovoljno boriti se samo za istinu o nekadašnjoj narodnooslobodilačkoj borbi, a ne i voditi konkretnu antifašističku akciju, danas i ovde.

STARČEVO

JEDAN ZA KRALJA PETRA, 11 ZA TITA

Lekciju iz demokratije banatsko selo Starčevo očitalo je od sebe većim naseljima i gradovima, uključujući i Beograd, koji su masovno menjali imena ulica ne konsultujući se mnogo sa građanima i ne poštujući njihov glas.

U Stračevu se sa predlogom za preimenovanje ulica izašlo na referendum. Na spisku se našlo 11 ulica: Maršala Tita, Petra Drapšina, Ive Lole Ribara, Žarka Zrenjanina, Moše Pijade, Veljka Vlahovića, Lenjinova, Partizanska, 7. jula, Bo-

risa Kidriča, JNA. Za svaku od ovih ulica bile su ponuđene po dve nove alternative a svi punoletni građani imali su pravo da se o tome izjasne.

Rezultati referenduma zaprepastili su predlagачe menjanja uličnih naziva:

- U direktnom duelu za ime ulice, Tito je dobio 11 puta više glasova od kralja Petra I;

- Od 132 stanovnika Ulice Petra Drapšina, 131 je glasao da to ime ostane iako su alternative bili Milutin Milanković i Ru-

đer Bošković;

- Više od 95 odsto izašlih na referendum izjasnilo se da se postojeći nazivi njihovih ulica ne menjaju.

- Od predloga za nova imena najbolje je prošla varijanta da se sadašnja Ulica JNA zove Veliki sokak. Dobio je tridesetak odsto glasova i to zato što je Veliki sokak, inače, odomaćeni naziv.

Da su ovakvi referendumi organizovani i na drugim mestima, to jest da je nekome bilo do mišljenja građana, verovatno i ne bi bilo preimenovanja ulica koje je u nekim sredinama, pa i u Beogradu, prevršilo svaku meru, što se već višestruko vraća poput bumeranga.

FAKTOGRAFIJA "HRTKOVAČKOG SIDROMA"

Šestog maja 1992. leta gospodnjeg (Srpska pravoslavna crkva tog dana slavi Đurđevdan), u Hrtkovcima, sremskom selu između Rume i Šapca, u prisustvu samozvanog četničkog vojvode dr Vojislava Šešelja, predsednika Srpske radikalne stranke, "ozvaničeno" je proterivanje građana nesrpske nacionalnosti iz višenacionalne Vojvodine. Toga dana pročitano je spisak 17 "nepodobnih" građana hrvatske nacionalnosti koji su, izloženi pretnjama pojedinih izbeglica, ubrzo morali da se iseles, a 20 porodica hrvatske nacionalnosti nasilno je izbačeno iz svojih domova. Pretilo se telefonom: "Ustašo, seli se ili biraj dijete koje ti je draže"; meštani starosedeooci nalazili su zaklanog psa sa upozorenjem: "Seli se, šta čekaš?", nož zaboden u vrata sa sličnom porukom; podsticane su tuče mladića koji su došli i onih koji su rođeni u Hrtkovcima...

Hrtkovčani su se selili, ostavljali svoje komšije i prijatelje, grobove predaka, kuće prinudno menjali za druge u Hrvatskoj. Među prvima su se iselili najugledniji građani - lekar, učitelji, profesori... Meštanim Mijat Štefanac (Hrvat) pronađen je mrtav u ataru. Maltretiran je župnik... Progon Hrtkovčana, meštana nesrpske nacionalnosti se nastavljao. Uzurpatorska mesna vlast sa Ostojom Sibinčićem na čelu preimenovala je selo u "Srbislavce"; Sibinčić lično sa istomišljenikom menja tablu na ulasku u selo. Policija sledećeg dana uklanja novu ali ne vraća staru pa su Hrtkovci dugo ostali bezimni.

Ovo selo je tako postalo simbol proterivanja Hrvata iz Srema, ali to je prethodno učinjeno i u drugim mestima - Slankamenu, Golubincima.... Danas su i u više drugih sremskih sela neki drugi ljudi, koje su, takođe, nevolja i nacionalističko ludilo proterali iz njihovih kuća. Jedno vreme je u crkvi u Kukujevcima, jednoj od najvećih i najlepših katoličkih crkava u Vojvodini, radila stolarska radionica vlasnika pridošlice iz Hrvatske.

Ostoja Sibinčić tih dana je govorio: "Svi Hrvati koji su napustili Hrtkovce, pardon Srbislavce, nisu imali patriotskih osećanja. Imali smo spiskove onih koji treba da odu, a otišli su nekažnjeni. Domaći Srbi takođe nisu patriote. Oni se opiru i sa hladnoćom gledaju na izbeglice. Oni su se asimirali sa Hrvatima. Kakvi su to onda Srbi?" Sibinčić je, inače, tada na TV Studio B izrekao i floskulu: "Izbeglice su kvalitetniji Srbi od domaćih".

PETAR STAMBOLIĆ (1912-2007)

NIJE BILO UZALUD

Otišao je sa životne scene jedan od poslednjih veterana jugoslovenskog revolucionarnog pokreta i jedan od najuticajnijih političara postrevolucionarne Srbije. Obavljao je niz najviših državnih i partijskih funkcija u Srbiji i jugoslovenskoj federaciji, od predsednika Vlade Srbije i predsednika Savezne vlade, do predsednika Predsedništva SFRJ, od sekretara CK SK Srbije, do potpredsednika Predsedništva SKJ...

Nimalo nije slučajno što se Stambolić već u ranoj mladosti opredelio za revolucionarni pokret; ponikao je u ambijentu buntovnog ivanjičkog kraja, iz ugledne domaćinske porodice napredne orijentacije. Svojim dugim životom (umro je u 95. godini), bio je svedok i učesnik burnih događanja XX veka, pa i onih od sudbonosnog značaja za Srbiju i dve Jugoslavije. Njegov život simbolizuje dramatično i kontroverzno istorijsko poglavlje stvaranja i propasti socijalističke Jugoslavije. Kao član najužeg kruga neimara nove države, Stambolić nije bez doze razočarenja podneo njen kraj. Verovatno je za njega, kao uostalom i za mnoge savremenike, ostala enigma kako i zašto je jedna zemlja, sa velikim međunarodnim ugledom

neproporcionalnim njenoj veličini, mogla da završi kao "svetski parijska".

Ne može se, ipak, reći da je njegov trud bio uzaludan, niti da je projekat socijalističke Jugoslavije bio puki istorijski promašaj. Verovatno je potreban veći protok vremena nego što su dve decenije da bi se mogla dati potpunija ocena tog razdoblja, bez ideoloških negacija ili idealizacija. Ubeđen sam da će sazrevanjem demokratije u srpskom društvu rasti i stepen kritičke objektivnosti prema usponima i padovima socijalističke Jugoslavije. Ali, već sada se može reći da Srbija nije, kako neki tvrde, bila gubitnik življenjem u toj višenacionalnoj zajednici, niti da je taj sistem proizvodio samo loše stvari, kojih je nesumnjivo bilo (uterivanje u seljačke radne zadruge, prinudni otkup, primeri preterane oštine prema klasnim i ideološkim protivnicima, itd). Naprotiv, uz sve nedostatke i opravdane kritike jugoslovenskog socijalističkog projekta, neosporna je činjenica da je Srbija unutar druge Jugoslavije ostvarila značajne civilizacijske iskorake, izlazeći, kako bi Hegel rekao, iz kruga "neistorijskih naroda". Pomenimo samo neka ostvarenja: ustavno je zagarantovana

rodna ravnopravnost tri tri decenije pre demokratske Švajcarske, uspostavljena je nacionalna ravnopravnost kakvu do tada nije poznavala Evropa, stopa ekonomskog rasta među najvišim u tadašnjem svetu, visok međunarodni ugled zemlje. Najzad, izvođenje na društvenu scenu i socijalno zbrinjavanje miliona običnih ljudi predstavlja ne samo socijalno već i impresivno ljudsko dostignuće. Pošto je Stambolićev život tesno isprepletan sa životom socijalističke Jugoslavije, sve kritike ili hvale tog vremena neminovno idu i na njegov konto.

Nije ovde prilika za dublje analize svih mogućih uzroka propasti Jugoslavije. Jedan od ključnih razloga mogao bi biti u tome što sistem nije bio u stanju da izađe iz okvira jednopartizma, što je ostajao u granicama kolektivnih nacionalnih sloboda, ostavljajući individualna prava i slobode u drugom planu. Pokušalo se da se principijelno dobra zamisao samoupravne demokratije ostvari je zaobilazanjem višestranačkog pluralizma, nekom vrstom "neliberalne demokratije". Dovoljno je setiti se neuspelog pokušaja delegata iz nekih republika na XIV kongresu SKJ da se uvede dvopartijski sistem, što nije moglo proći zbog orkestriranog otpora delegata iz Srbije i Crne Gore.

Paradoksalno je da je da je jugoslovenski komunistički pokret ostvario svoj uspon na vlast zahvaljujući uspešnoj borbi protiv svakog nacionalizma, ali je i izgubio vlast podležući "čarima" nacionalističke pošasti. Iako su komunisti imali skoro neurotičan strah od nacionalizma, Jugoslavija je, ipak,

Poštovani uredniče,

Već duže u Vašem cijenjenom listu traje polemika oko Bulevara AVNOJ-a. Povod je oduzimanje, odnosno promjena ovog istorijskog imena u ime pokojnog premijera Zorana Đinđića. Taj nepremišljeni potez "gradskih otaca" uzburkao je sve istinske antifasišiste Srbije, posebno borce NOR-a, koji su se suprotstavili takvoj odluci, ali, nažalost, uzalud.

Uklanjanjem tog tog simboličnog imena narodnooslobodilačke borbe, koja je zadivila čitav antifasišistički svijet, nanet je veliki udarac ne samo borcima NOR-a nego i cijeloj antifasišističkoj Srbiji. Proslavljeni borci NOR-a su herojskom borbom proslavili narod Srbije i uveli ga u antifasišističku koaliciju borbe protiv najvećeg zla čovječanstva - Hitlerovog agresivnog i zločinačkog fašizma. Zato pomenuti akt nasilja nad svijetlim sim-

Nijedan član Saveza antifasišista Srbije - Društva za istinu o NOB-u nije tako često reagovao na napise u listu "Politika", braneći istinu o NOB-u i SFRJ, kao što je to činio **Velimir Drakulović**. Neposredno pred smrt, "Politici" je 21. jula uputio svoje poslednje reagovanje koje "Glas istine" objavljuje u ovom broju u znak poštovanja prema ovom skromnom ali opornom i doslednom antifasišisti.

Istovremeno, sa velikom tugom, redakcija lista mora da obavesti da su, od aprilske Skupštine do zaključenja ovog broja, preminuli i istaknuti članovi:

Dušan Sekić-Šaca, Uzeir Zubović, Miloš Stanimirović, Petar Stambolić, Marko Kalodera i Nikola Komšić, koji su svojim doprinosom zaslužili trajno sećanje i duboko poštovanje.

POSLEDNJE REAGOVANJE VELIMIRA DRAKULOVIĆA**ODBRANA DO
POSLEDNJEG DAHA**

bolom NOR-a nimalo ne služi na čast onima koji su ga donijeli već, naprotiv, na sramotu takve politike.

Ovih dana toj odluci su se pridružili i neki nazovi borci NOR-a, poput Batrića Jovanovića i Srđana Tanaskovića, koji svojim napisima u rubrici "Među nama", ne samo što neistinama blate lik maršala Tita, nego i opovrgavaju istorijske odluke AVNOJ-a ispisane zlatnim slovima u istoriji Nove Jugoslavije. Njih ne može niko izbristi niti skinuti sa pijedestala novije jugoslovenske istorije, a time ni iz Srbije. Pogotovo to ne može Batrić Jovanović, čovjek koji je dezertirao iz borbe na Sutjesci 1943. godine i zatim se krio pod skutom četnika u svom kraju - Morači. Njemu je taj izdajnički potez KPJ poslije rata oprostila, tako da se potom uspinjao do najviših položaja u SFRJ, pjevao slavopojke Titu i novoj državi, a sada pljuje na sve to što ga je, pored ostalog, učinilo poznatim rukovodiocem. Sada nemilosrdno i bez skrupula gazi po svijetlim tekovinama NOR-a. Neka mu to služi na čast ako je imalo ima. Naš slavni pjesnik je rekao: "Ne bojim se od vražega kota, pa da ga je ka na gori lista, no se bojim od zla domaćega..."

Velimir DRAKULOVIĆ

najviše stradala od "komunističkog nacionalizma" u partijskim vrhovima.

Stambolić je u duhu jugoslovenske politike ravnopravnosti i bratstva i jedinstva naroda ukazivao na srpski nacionalizam kao na najveću opasnost za stabilnost jugoslovenske i srpske zajednice. Retrospektivno gledano, taj strah bio je i opravdan, s obzirom na ulogu nacionalizma, posebno srpskog, u tragičnom raspadu Jugoslavije.

Petar Stambolić je bio jedan od retkih vrhunskih političara koji je tražio da se ne ostaje samo na ideološkim osudama nacionalizma i administrativnim merama, već da se i naučno ulazi u probleme nastanka i razvoja srpske nacije, u društvene istorijske korene nacionalizma, što bi pomoglo da se sasečaju koreni tog društveno opasnog fenomena. Mada po vokaciji inženjer agronomije, umeo je tu potrebu da potkrepljuje i neobičnim, za političare, širokim poznavanjem srpske istorije...

U složenoj zajednici, kakva je bila Jugoslavija, i u konfliktnim situacijama u društvu i partiji, Stambolić se isticao kao političar istančanog sluha za probleme, mišljenja i iskustva lokalnih sredina kao glavnih izvora iz kojih je crpeo građu za svoje političke stavove. Ispoljavao je izraziti smisao za meru i realizam, izbegavao unutarpartijske sukobe, zaletanja u bilo koju stranu koja bi, po njegovoj oceni, mogla da nanese štetu stabilnosti jugoslovenske zajednice. Verovatno je i zato, s jedne strane, trpeo kritike da zanemaruje položaj Srbije, a s druge, da je prikriveni srpski nacionalista. Najteže su

mu nesumnjivo padale kritike zbog toga što je podržao izbor Slobodana Miloševića za lidera srpske partije. Ali, u tom kritičnom trenutku za Srbiju i Jugoslaviju, takvi previdi su pravljani i u drugim centrima tadašnje države, pa i u svetu. U jugoslovenskom partijskom rukovodstvu, vrhovima Jugoslovenske narodne armije, kao i u rukovodstvima dveju pokrajina Milošević je prihvaćen kao "autentični antinacionalista i čuvar socijalizma"! Pojedini svetski državniici imali su čak iluziju o Miloševiću kao "faktoru mira" tek kasnije nazvavši ga "balkanskim kasapinom".

Stambolić je prozreo pogubnost Miloševićeve politike pre Osme sednice, dok su svi drugi od uticaja u tadašnjoj Srbiji, u opoziciji (sa izuzetkom Građanskog saveza i civilnih društava), Srpskoj akademiji nauka, Udruženju književnika, Srpskoj pravoslavnoj crkvi, svesno ili nesvesno (za posledice nebitno) stajali uz Miloševića, sve dok on, kao izvođač nacionalističkog projekta, nije posustao u ratnom glibu. Ivan Stambolić je to izrazio rečima da je njegova odgovornost za nastup Miloševićeve politike samo do Osme sednice, a nakon nje odgovornost je na drugima i na narodu koji ga je više puta izglasavao. Koketiranje sa nacionalizmom nastavljeno je i nakon dolaska DOS-a na vlast, pre svega rezervisanim odnosom Demokratske stranke Srbije prema privođenju pravdi optuženika za ratne zločine i izbegavanjem radikalnog obračuna sa nacionalističkom prošlašću. Obeležavanje dvadesetogodišnjice Osme sednice pokazalo je da

se Srbija još nije oslobodila sindroma nacionalizma. Neki istoričari "naučno" konstatuju da se na toj sednici dogodio sukob oko kosovskog pitanja, ne ulazeći u to koje su se politike sukobile na tom pitanju, koja je politika pobedila i kakve su posledice te pobede. Za neke analitičare to je samo borba za vlast ili sukob generacija. Izbegavanjem da se kaže da je na toj sednici pobedila nacionalistička politika - izostao je i odgovor zašto je Srbija, jedina od bivših jugoslovenskih republika, i 20 godina posle, "još Uvek nedovršena država". Neutemeljena je i tvrdnja da je Milošević produkt isključivo komunističkog jednopartijskog sistema, a ne i patrijarhalno-autoritarne tradicije srpskog društva.

Petar Stambolić je i u poznim godinama, u tišini penzionerskog života, zadržao živ interes za politička zbivanja u Srbiji. Pad Miloševića i dolazak demokratske opozicije na vlast doživeo je ne kao negaciju svojih uverenja, već kao novu istorijsku šansu Srbije na putevima demokratije. Ta svoja nadanja iskazivao je u krugu prijatelja, stalnim interesovanjem za rad Saveza antifašista Srbije, pružajući moralnu i materijalnu podršku njegovoj borbi protiv falsifikata novije srpske istorije i revitalizacije neofašizma i nacionalizma na političkoj sceni Srbije. Petar Stambolić, revolucionar i narodni heroj, završio je svoj život u uverenju da trud, njegov i njegovih saboraca, nije bio uzaludan, ma koliko se to današnjim "srboljupcima" i antikomunistima ne dopadalo.

Milenko MARKOVIĆ

REČ MLADIH

DA DUNAV OPET BUDE REKA KOJA SPAJA

Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija - država je u kojoj nisam živeo, ali iz onoga što su mi pričali roditelji saznao sam mnogo, zaista mnogo... Bila je to savršena država, ali je neko, kome se jednostavno ratovalo, uništio svetlu budućnost mnogim ljudima, a ta budućnost pretvorila se u pitanje života ili smrti. Eh, te "proklete devedesete", što bi rekao Balašević, baš su bile proklete. Ljudi su bežali glavom bez obzira, tražili bar malo sigurnije i bolje mesto za život od onog prethodnog. Neki su uspeli u tome i spasili živu glavu, a neki, nažalost, u tome nisu uspeli i otišli su sa ovog sveta prerano.

Danas..?

Pa, danas je bolje. Nije dobro, ali je bolje u odnosu na "proklete devedesete". Neki su, bez obzira na trajne posledice, sve to zaboravili, nastavili da žive, na neke je taj rat jako loše uticao, tako jako da nisu više iste osobe posle rata, a neki, pak, verovatno zbog "mode" da se mora mrzeti Srbini ili Hrvat, uvek učestvuju u krvavim obračunima zbog, za njih jednostavnog razloga - nisu iste nacionalnosti.

Bačka Palanka i Ilok, odvaja ih samo reka Dunav, reka koja je bitna, mnogo bitna, iako to mnogi ne primećuju. Juče, za vreme SFRJ, bila je to prelepa reka koja je zračila pozitivnošću; danas - to

je obična vodurina koja razdvaja dve države, ali sutra...verujem da će sutra biti drugačije...sutra će neki romantični momak zaprositi devojkicu iz druge države, upravo na Dunavu, u nekom lepom čamcu, na zalasku sunca... Neke će to dirnuti, setiće se starih, dobrih dana i kako je sve bilo super, poželeće mnogi da sve bude po starom, ali to, naravno, neće moći odmah da se dogodi.

Polako, dan po dan, mesec po mesec, godinu po godinu, siguran sam da mnogi veruju da sve može biti po starom. I može... Naravno, biće i onih koji više nisu vredni pomena i koji će i dalje želeći obračune, ali njih će biti sve manje i manje.

Ma, spojite nas Dunav ponovo, sto posto!

Siniša RADOVANOVIĆ,
učenic VIII razreda osnovne škole

REKLI SU, NAPISALI SU

ZORAN PANOVIĆ, novinar GDE SU TI ČETNICI, PO ZAKONU - ANTIFAŠISTI?

Pa toliko je energije uloženo da se dokaže da su i četnici većinski bili antifašisti, da su se borili protiv fašističkih okupatora, a kad se nisu borili, da su samo čuvali narod od avanturizma, slušali Radio London i čekali da se saveznici iskrcavaju na jadransku obalu... a sad, kad neko relativizuje tu borbu, slovo spalo na Čedu i Čanka, na "anarholiberale", na svesnije civilne snage. A četnika nigde. Neonacisti, i oni koji su ih podržavali, u Novom Sadu koristili su i prilično simbola pod koje bi i četnici stali.

OBRAĆANJA JAVNOSTI I REAGOVANJA SAVEZA ANTIFAŠISTA SRBIJE

POVODOM PRETNJI NOVINARU DINKU GRUHONJIĆU
UKLANJATI KORENE
MRŽNJE I ZLA

Povodom pretnji pripadnika neonacističke formacije Nacionalni stroj upućenih predsedniku Nezavisnog udruženja novinara Vojvodine Dinku Gruhonjiću i njegovoj porodici, Savez antifašista Srbije - Društvo za istinu o NOB-u očekuje da policija i pravosudni organi brzo i efikasno obave svoj deo posla. To je, međutim, samo najneophodniji minimum jer nije reč o slučajnom pojedinačnom ekscesu neodgovornih pojedinaca već o organizovanom delovanju u društvenoj klimi koja se već dugo stvara i neprestano održava ponašanjem uticajnih društvenih institucija i ličnosti.

Pripadnike Nacionalnog stroja i sličnih formacija ohrabruje ne baš retka proglašavanja ratnih zločinaca za heroje uključujući i najnovija preimenovanja ulica u Novom Sadu. Tome doprinose i interpretacije zbivanja u prošlosti uz potcenjivanje osnovnih vrednosti antifašističke borbe i opravdavanje kvistlinga i njihove rasne politike. Zato je i ovo povod da se ozbiljno preispita šta se u čitavom vaspitno-obrazovnom procesu nudi mladima i kritički ocene sva ona javna delovanja kojima se podstiče mržnja na nacionalnoj, rasnoj ili verskoj osnovi. Bez toga, uostalom, Srbija ne može ni da izađe iz ćorsokaka u kome se našla zahvaljujući iracionalnoj politici koja nacionalne mitove uzdiže u nedodirljivi kult pretvarajući ih u barijeru na putu ka uključivanju u udruženu Evropu.

Savez antifašista Srbije istovremeno podržava nastojanja Nezavisnog udruženja novinara Srbije da, u zaštiti integriteta Dinka Gruhonjića i njegove porodice, novinarski i ljudski moral ovog svog člana istakne kao primer koji treba da slede i svi pripadnici novinarske profesije i delatnici na javnoj sceni. (10. april 2007)

KOME SMETA MUZEJ ISTORIJE JUGOSLAVIJE
NASTAVAK RANIJE
ZAPOČETE AGRESIJE

S obzirom da Muzej istorije Jugoslavije čuva i novim generacijama prezentira uverljiva svedočanstva o državi koje više nema i o veličanstvenoj, u čitavom svetu visoko uvažavanoj antifašističkoj borbi njenih naroda, antifašisti Srbije više su nego zainteresovani da se poštuje značaj ove kulturne institucije i ničim ne dovodi u pitanje njen status i integritet.

Upravo zbog toga Savez antifašista Srbije - Društvo za istinu o NOB-u - najnoviju akciju Ministarstva za kulturu i njegovog ministra usmerenu protiv ovog muzeja vidi kao izraz nasilja nad istorijom čiji je motiv da se čitav jedan period izbriše iz pamćenja i civilizacijske baštine. Kao svojevrсни napad na tekovine antifašističke borbe, to je istovremeno i znak podrške aktuelnim neofašističkim akterima na javnoj sceni. Nedavna izjava odlazećeg ministra kulture, inače idolopoklonika izvesne voštane figure, povodom pokušaja ubistva novinara Anastasijevića, ide u prilog ovoj tvrdnji.

Na ovaj način nastavlja se agresija na muzejsku ustanovu započeta svojevremenom otimačinom njene reprezentativne zgrade da bi se u nju smestio Slobodan Milošević sa porodicom i podizanjem zida kojim je razbijen jedinstven muzejsko-memorijalni kompleks, pri čemu su od muzeja opljačkani izuzetno vredni eksponati. Umesto da se bavi vraćanjem muzeju oduzetog i otetog, kao i rušenjem tog sramotnog zida,

Ministarstvo i ministar, pravdajući se da to čine u ime Vlade kojoj je istekao mandat, nastoje da dodatno osakate Muzej istorije Jugoslavije. A time se nasrće i na preporuke Saveta Evrope zemljama u tranziciji da ne narušavaju kulturno-istorijsko nasleđe prethodnog perioda.

Savez antifašista Srbije poziva čitavu kulturnu javnost da se suprotstavi ovom necivilizacijskom činu. (3. maj)

REKLI SU, NAPISALI SU

MIHAL RAMAČ, glavni i odgovorni urednik lista "Danas"

NE POMAŽE OKRETANJE GLAVE

Iako vlast okreće glavu od likova koji su u novosadskoj Dunavskoj ulici dizali ruku s hitlerovskim pozdravom, taj pozdrav znači isto i u Vojvodini i u Šumadiji. Kad ponestane nesrba, likovi u crnim jaknama guraće pod led Srbe koji im ne budu po volji. I tu ne pomaže žmurenje i okretanje glave. Ako prvi ljudi Republike ne kažu da su protiv njih, oni smatraju da su njihovi.

POVODOM ZLOUPOTREBE SKUPŠTINSKE GOVORNICE
ZA PROMOCIJU HAŠKOG OPTUŽENIKARUGANJE DEMOKRATSKIM
OPREDELJENJIMA

N edopustivo je da se i parlament Republike Srbije koristi za veličanje haškog optuženika Ratka Mladića i relativiziranje njegove odgovornosti jer je, i mimo suđenja, potpuno jasno da je u Srebrenici izvršen stravičan zločin protiv čovečnosti i da je to učinila vojska pod Mladićevom komandom, što podrazumeva i konsekventno sudsko sankcionisanje.

Zbog toga Savez antifašista Srbije - Društvo za istinu o NOB-u smatra da se čitav slučaj ne može svoditi na lepljenje plakata po uličnim tablama, već je suština u tome što se akcija, po motivima i metodama slična nekadašnjim SS-jurišnim grupama, nastavlja u Skupštini Srbije, pri čemu i neki njeni istaknuti predstavnici lažnodemokratskom frazeologijom doprinose nastojanjima Mladićevih sledbenika da zamagle pitanje odgovornosti za nesumnjivo počinjene zločine genocidnog karaktera. Birači opredeljeni za demokratsku opciju nisu dali svoje glasove za takva ponašanja.

Savez antifašista Srbije podržava inicijative da se, u duhu opšteevropskih nastojanja, i kod nas negiranje genocida i drugih zločina protiv čovečnosti zakonski sankcioniše kao krivično delo. (31. maj 2008)

POVODOM PRIZIVANJA NOVOG KOSOVSKEG BOJA
NE TREBA NAM NOVI RAT

B ivši i aktuelni premijer Vojislav Koštunica svojim izjavama i postupcima izaziva čuđenje i zabrinutost. Posebno zaprepašćuje njegova iracionalna izjava o novom kosovskom boju između Srbije i SAD u kome je, kako tvrdi, Srbija predstavnik pravde a SAD nosilac sile.

Imajući u vidu da je sa sličnim proklamacijama ne tako davno "kosovski boj" vodio i izgubio režim Slobodana Miloševića, što je Srbiji donelo nesagledive štete, novi ratoborni pokličići ne samo da ruše ionako krnji međunarodni položaj naše zemlje već

unose i nove nepotrebne smutnje u domaću javnost.

Zbog toga Savez antifašista Srbije - Društvo za istinu o NOB-u - smatra da su neophodne hitne mere kojima bi se ograničile negativne posledice ovakvih izjava te poziva odgovorne organe - Vladu, Skupštinu i Predsednika Republike - da, pri očigledno nepremostivom neskladu između proklamovane državne politike i ovakvih izjava, obezbede uslove Vladi da deluje u skladu sa obnarodovanim proevropskim opredeljenjima, što nije moguće ako je vodi zastupnik novog nepotrebno rata i zaoštavanja odnosa sa SAD. (2. jul 2007)

PROTIV NASTUPA RETROGRADNIH SNAGA ODNOS PREMA EVROPI - ZNAK PREPOZNAVANJA

Aktuelna politička scena u Srbiji u znaku je kontraofanzive retrogradnih političkih snaga koje, u nastojanju da obnove bitne postulate Miloševićeve politike, koriste čak i profašističke pogromaške metode. Zato Savez antifašista Srbije - Društvo za istinu o NOB-u - smatra izuzetno značajnim da javnost prepozna šta se zapravo krije iza besumučne kampanje protiv pojedinih ličnosti, misterioznih stenograma, najavljivanja novog kosovskog boja, ovog puta između Srbije i SAD, uz tvrdnju da "ne postoji kosovsko pitanje već samo pitanje albanske manjine na Kosovu".

Time se dodatno potvrđuje da je današnja Srbija duboko podeljena na dva suprotstavljena tabora - proevropski i antievropski i da od ishoda ove konfrontacije zavisi budućnost zemlje. U proevropskom opredeljenju lako su prepoznatljive neke osnovne vrednosti partizanskog pokreta i antifašističke borbe koje predstavljaju čvrstu vezu sa demokratskim snagama Evrope. A kada se ogole priče o tome da "nam Evropa ne treba i da su tamo naši neprijatelji", postaje jasno da je antievropski tabor, privržen duhu i opredeljenjima četničkog pokreta, faktički nespreman i nesposoban za ravnopravnu saradnju sa susednim narodima i državama, što mu automatski oduzima evropsku legitimaciju. Otuda njegov antievropeizam

nije stvar političke taktike, već svesti da u Evropi nema mesta za njegova strateška opredeljenja i ciljeve.

Reč je o suštinski suprotstavljenim kulturnim modelima koji se ne mogu pomiriti trulim kompromisima a još manje proklamacijama i dekretima poput onog o izjednačavanju prava četnika i partizana. Ohrabruju pritom javna istraživanja koja pokazuju da građani budućnost sve više vide u Evropi i višem standardu a ne u mitovima i prohujalim vekovima. To jača uverenja da Srbija ima snaga da na političkom planu nedvosmisleno podrži proevropsku orijentaciju i uskrati poverenje onima koji bi da je udalje od Evrope i pretvore u pravoslavnu džamahiriju. (16. jul 2007)

POVODOM NAVIJAČKIH ISPADA DA SE HOĆE, MOGLO BI SE I SPREČITI I LEČITI

Nacionalističko divljanje huligana i siledžija iz Srbije, koje je protekle nedelje pratilo fudbalske utakmice Zrinjski - Partizan u Mostaru i Budućnost - Hajduk u Podgorici, još jednom je na sramotan način dovelo našu zemlju u centar regionalne i evropske pažnje. Reč je o već više puta viđenom najgrubljem nasilju i demonstraciji nacionalne i verske mržnje, što je, inače, uvršteno u krivična dela, te zabrinjava što nadležni državni organi u Srbiji tim povodom još ništa nisu preduzeli čak ni pošto je zbog toga, a na osnovu nepobitnih dokaza, hitno reagovao evropski fudbalski forum i drastično kaznio poznati beogradski klub. Otuda Savez antifašista Srbije - Društvo za istinu o NOB-u smatra krajnje licemernim objašnjenje da je potrebno doneti neki novi zakon da bi se tek tada državnim merama eventualno krenulo na vandalska zbivanja koja su, i po motivima i po metodi, veoma slična nasilju nekadašnjih uličnih nacističkih aktivista u Nemačkoj.

Počinioci su, manje-više, dobro poznati policiji pa ni to nije prepereka da se podvedu pod direktnu krivičnu odgovornost. Ako se to u najskorije vreme energično ne učini, u javnosti će još više ojačati uverenje da vandali na sportskim stadionima i oko njih dejstvuju kao organizovani mehanizam zakulisnih faktora moći i to u interesu političkih opcija poraženih padom Miloševića koje neko i sada iz pozadine uporno reanimira i stavlja u pogon. Čak i iz izjava koje se u ime navodnih navijača pojavljuju u medijima vidi se da je tu sport samo paravan a da se faktički nastupa u ime borbe protiv "sveopšte srpske zavere", to jest u ime negiranja počinjenih zločina i veličanja optuženih za najteže zločine protiv čovečnosti.

Navodni navijači u Mostaru su nastupali sa likom Ratka Mladića i uzvicima "Nož, žica, Srebrenica", a u Crnoj Gori su, kao strani turisti, dali sebi pravo da kamenuju autobuse državljana treće zemlje, čime su ne samo grubo pogazili crnogorsko gostoprimstvo i zakone već, na izvestan način, nastupili i u ime ekstremnih srpskih nacionalista koji i dalje negiraju nacionalnu i državnu samobitnost Crne Gore, što je izazvalo opravdano energično reagovanje policijskih organa te zemlje.

Ako bi se u Srbiji preko svega toga čutke ili mlako prelazilo, njena Vlada bi dodatno kompromitovala svoju proklamovanu politiku dobrih odnosa sa susedima, saradnje sa Haškim tribunalom i prihvatanja evropskih merila vrednosti. Pri tome Savez antifašista Srbije podseća da su krajem minulog veka "navijački ratovi" bili uvod u bratoubilačke oružane sukobe na jugoslovenskom tlu. Zato aktuelna nacionalistička divljanja povodom sportskih nadmetanja klubova sa prostora nekadašnje Jugoslavije izazivaju razložnu zabrinutost. Način na koji se na to reaguje - pouzdan je test za sagledavanje koliko su vlast i

ČESTITKA REDAKCIJI LISTA "DANAS"

Povodom desetogodišnjice izlaska lista, u ime Saveza antifašista Srbije - Društva za istinu o NOB-u, ovoj redakciji 6. juna 2007. upućena je sledeća poruka:

o Pridružujemo se čestitkama povodom jubilarne, desete godišnjice izlaska lista.

U čitavom tom periodu, "Danas" je bio u prvim redovima borbe za demokratsku Srbiju, objektivno informisanje i dostojanstvo javne reči.

Visokim profesionalnim kvalitetima, novinari i urednici "Danasa" pridružili su izuzetnu hrabrost i moral i list uzdigli u sam vrh srpskog novinarstva.

Dostignućima u protekloj deceniji postavljeni su još izazovniji ciljevi za budućnost. Uvereni da će biti ostvareni, podsećamo da je "Danas" pružao i pruža dragocenu podršku Savezu antifašista Srbije - Društvu za istinu o NOB-u, obaveštavajući javnost o opredeljenjima i aktivnostima Saveza koji neprestano ističe da su antifašizam i proevropska orijentacija dve strane iste medalje, budući da je savremena ujedinjena Evropa sazdana na tekovinama antifašističke borbe i pobeđe u II svetskom ratu.

OBRAČUNJA JAVNOSTI I REAGOVANJA SAVEZA ANTIFAŠISTA SRBIJE

politička elita u Srbiji spremne za stvarni obračun sa ideologijom ekstremnog nacionalizma iz Miloševićevog vremena koji je naneo toliko zla i srpskom narodu i drugim narodima u neposrednom susedstvu. (28. jul 2007)

POVODOM NAJAVE NEONACISTIČKOG MARŠA

OPASNOST ZA SVE GRAĐANE SRBIJE

Oklevanje vlasti da osude i zabrane najavljeni marš Nacionalnog stroja, kojim se faktički obeležava rođendan jednog od najbližih Hitlerovih saradnika Hajnriha Himlera, šefa SS-a, Gestapoa i drugih zločinačkih institucija u njihovom okrilju - još jedan je povod da Savez antifašista Srbije - Društvo za istinu o NOB-u ukaže da su profašističke, neonacističke i klerofašističke grupacije i delatnosti više nego ozbiljna opasnost za razvoj demokratije i budućnost Srbije.

Marš pod Himlerovom senkom niko razuman, čak ni prečutno, ne sme da prihvati kao doprinos jedinstvu Srbije, kako ga označava firer Nacionalnog stroja Goran Davidović. A ako vlast ne reaguje na ovako otvoreni nacizam, jasno je kakav je njen odnos prema onom pužajućem koji u raznim oblicima buja na sve strane jer je ovo što se najavljuje u Novom Sadu - samo vrh ledenog brega. Propovedanje nacionalne i verske mržnje i namera da se to ostvaruje onako kako su to svojevremeno činili Hitlerovi i Himlerovi SS-jurišnici put je da se višenacionalnoj i višekonfesionalnoj zajednici, kakva je Srbija, nanese štete nesagledivih razmera jer ugrožavaju sve njene građane bez obzira na nacionalnu i versku pripadnost. Zato je neshvatljivo što se o opravdanom zahtevu Skupštine Vojvodine da se zabrani rad svima koji danas u Srbiji nastupaju sa nacističkim i fašističkim programima nadležni ne izjašnjavaju već gotovo dve godine. Krajnje je vreme da se opredele kako se to čini u Nemačkoj i drugim evropskim zemljama jer će u suprotnom Srbija postati poligon za smotra nacionalista sa raznih strana, što se već najavljuje i za 7. oktobar u Novom Sadu.

S obzirom na masovnost fašistoidnih ponašanja u našoj sredini, svi koji preko toga prelaze čutke ili imaju blagonaklon odnos - faktički stupaju u kolaboraciju sa neonacizmom. To je još manje prihvatljivo ako se ima u vidu da se tako kompromituje doprinos Srbije pobjedi antifašističke koalicije u II svetskom ratu i činjenica da se savremena Evropa temelji na tekovinama te pobjede nad nacifašizmom.

Tolerantan odnos vlasti prema neonacistima dovodi i do neprihvatljivih razmišljanja u smislu da se "klin klinom izbija", to jest da se profašističkim aktivnostima građani suprotstave nasiljem. Neonacistima bi upravo to išlo na ruku jer je nasilje alfa i omega njihovog bitisanja. (19. septembar 2007)

POSLE ANTIFAŠISTIČKOG SKUPA I NEONACISTIČKOG
ISPADA U NOVOM SADU

FAŠIZAM LEČITI PRE EPIDEMIJE

Posle antifašističkog skupa i neonacističkog ispada u Novom Sadu, u državnim institucijama i političkim vrhovima višestruko je iskazana nesposobnost ili nepostojanje želje da se fašistički virus prepozna i iskorenjuje iz sopstvene sredine, a naročito da se ozbiljno i odgovorno prihvati činjenica da u Srbiji već dugo egzistiraju uslovi koji pogoduju da taj virus izazove epidemiju.

Veliki broj nezaposlenih i teški socijalni problemi pretežnog

dela stanovništva, besperspektivnost mladih, mnogobrojne frustracije kao posledica ratova u kojima "Srbija nije učestvovala", nespornost zvanične Srbije da se suoči sa svojom neposrednom prošalošću, a i sadašnošću, nezadovoljstva koja iz svega toga izvire - više su nego pogodno tlo za bujanje fašizma. Priča da je reč o sporadičnim pojavama i zanemarljivim grupama lako može da se obije o glavu ako te grupe prerastu u formacije koje, poput nekadašnjeg SS-a u Nemačkoj, počnu da marširaju kao udarna garda populističke partije koja preuzima vlast. Jer, ne bi trebalo zaboravljati da je i Hitler legalno i demokratski stekao ogromnu većinu pre nego što je svoju partiju pretvorio u jedinu.

Da bi, u našem društvu, pritisnutom ogromnim socijalnim problemima, uslovi za ekspanziju fašizma bili još povoljniji, potrudili su se poslednjih decenija svi oni koji su "prepakivali" istoriju u skladu sa dnevnim političkim potrebama, zločince i kvivlinge uzdizali u svece i spasioce, potiskivali istinu o fašističkoj teoriji i praksi na tlu Srbije pre i u toku II svetskog rata, na širokom frontu potirali antifašističke vrednosti i činili sve da ih istisnu iz sećanja srpskog naroda koji je najveću afirmaciju u istoriji doživeo zahvaljujući upravo svom antifašizmu i doprinosu zajedničkoj pobjedi progresivnog čovečanstva nad nacifašizmom u II svetskom ratu.

Neodgovorno je, s jedne strane, podsećati da neofašističke i neonacističke grupe i organizacije postoje širom Evrope pa čak i u Izraelu, što je tačno, a s druge, tvrditi da fašizma u Srbiji nikada nije bilo pa da ga ni sada nema, što je ili velika zabluda ili velika obmana, a u svakom slučaju dodatno zbunjivanje već mnogo čime idejno dezorijentisanih građana. Takođe je neodgovorno u ovom kontekstu pominjati Evropu, koja krivično sankcioniše negiranje zločina protiv čovečnosti počinjenih pre gotovo sedam decenija, dok se kod nas prećutkuju ili negiraju zločini tako reći juče učinjeni i u državnom parlamentu traži sigurna kuća za njihove počinioce. (11. oktobar)

OTVORENO PISMO SKUPŠTINI GRADA BEOGRADA

OBELEŽJA ZA KOMANDANTE IZ OKTOBRA 1944.

Naglašenije nego u prethodnim godinama, u Beogradu je ove jeseni obeležena godišnjica oslobođenja u II svetskom ratu. Venac na Groblje oslobodilaca položio je ovoga puta i predsednik Republike Srbije Boris Tadić. Tom prilikom zabeležio je nepobitnu istinu da je Beograd bio i da će uvek biti - antifašistički.

I ovog 20. oktobra godišnjica oslobođenja prošla je, međutim, uz saznanje građana da je Skupština Beograda iz naziva gradskih ulica izbacila sva imena čuvenih komandanata, narodnih heroja, koji su u Beogradskoj operaciji 1944. bili na čelu oslobodilačkih jedinica, što se već višestruko vraća poput bumeranga.

Ovim i ovakvim činom Beograd je izneverio opredeljenja ogromne većine svojih građana, te je danas verovatno jedini antifašistički grad u Evropi koji je svoje antifašističke borce pa i legendarne komandante oslobodilačkih jedinica izbrisao iz sećanja.

Izvršni odbor Saveza antifašista Srbije, na sednici od 23. oktobra 2007. godine, u ime više hiljada antifašista i svojih članova, zahteva od Skupštine grada da ispravi ranije počinjenu grešku i dostojnim obeležjem sačuva uspomenu na komandante jedinica koje su 20. oktobra 1944. oslobodile Beograd, a to su prvenstveno narodni heroji Peko Dapčević i Vladimir Ivanović Ždanov.

KAD SE ISTORIČAR POZIVA NA "REKLA-KAZALA"

DOKAZI "I PO BABU, I PO STRIČEVIMA"

U feljtonu "Srbija između srpa i čekića", objavljenom u listu "Politika", 13. nastavak od 16. avgusta, autor Srđan Cvetković piše da su u Malom Požarevcu, selu u opštini Sopot, posle oslobođenja u "revolucionarnom nasilju" bile 34 žrtve. To, međutim, nije tačno. Za vreme rata likvidirano je 18 saradnika okupatora a posle oslobođenja - sedam.

Da bi se i o ovom pitanju, sa istorijske distance, normalno razgovaralo i objektivno zaključivalo, neophodno je uvažavati tadašnje okolnosti koje su određivale i ponašanje aktera zbivanja o kojima je reč i, razume se, pozivati se na relevantne i proverene izvore, bar ako o tome pišu i prosuđuju ljudi koji nastupaju sa atributima istoričara i imaju naučne a ne političke ili politikantske pretenzije.

Mali Požarevac je listom pomagao partizane zbog čega je u to vreme nazivan - "Mala Moskva". Zbog toga je bio izložen velikom teroru okupatora i njegovih pomagača. Selo je pljačkano, paljeno; mnogi meštani su hapšeni, mučeni i prebijani, oterani u logore. Pomenično se zna da je stradalo 57 Malopožarevljana: Nemci su ubili 24 (na Banjici je streljano 10, a u krematorijumu u Mauthauzenu spaljano je takođe deset ljudi iz ovog sela), nedićevci i ljotićevci ubili su šest a četnici Draže Mihailovića 27 lica. Posle oslobođenja, niko od izvršilaca ovih ubistava nije ovde suočen sa odgovornošću jer su bili iz drugih krajeva; samo je majka zaklanog Milana V. Petrovića, na suđe-

nju Draži Mihailoviću, pokazala sinovljevu krvavu košulju i zube koje su mu četnici izbili mučivši ga pre klanja.

Četnici Oplenačkog i Kosmajskog korpusa Gorske garde Njegovog Veličanstva kralja Petra II, 22. decembra 1943, u kući Čedomira Jakšića uhvatili su jednog ranjenog partizana. Posle toga su na silu okupljenim meštanima zapretili da će biti pobijeni svi koji budu pomagali partizane i primali ranjenike na lečenje. Ranjenog partizana natovarili su na konjsku zapregu, a za kola privezali Čedomira, njegovu ženu Tomaniju, Zagorku Pavlović, devojku izuzetne lepote koja je previjala ranjenika i omladince Luku Ostojića koji ga je obilazio. Konje su poterali u kas pa su vezani padali i bili vučeni po zemlji. Posle teškog mučenja u obližnjem selu Duboni, četnici su ih poklali, osim Zagorke koju su povelj sa sobom, silovali je do besvesti, zaklali u selu Kamendolu ne ostavivši ni trag o njenom grobu.

Prvo bacanje u Dunav ubijenih žrtava iz Malog Požarevca dogodilo se februara 1944. U kuću Nikole Radića, 21. februara došli su da prenoće Vučko Milićević, sekretar Poverenstva KPJ za srez gročanski, rodom iz susednog sela Dražnja, Vitoka Živanović i Ljubivoje Gajić, članovi istog poverenstva, rodom iza Malog Požarevca. Pošto su bili prokazani, došli su nedićevci iz Grocke i ubili ih a njihove leševe oterali u Grocku, izložili ih da ih građani gledaju nekoliko dana a potom bacili u Dunav. U ovom slučaju, partizani su izvršili odmazdu zbog dojava nedićevcima.

Dvadeset drugog juna 1944. četnici su 15 partizanskih saradnika oterali u crkvu da im, živima, sveštenik održi opelo, pa su 12 zaklali u Malom Požarevcu a trojicu mučili i zaklali u susednom Dražnju...

U svom jednostranom pristupu, Cvetković ne vidi da su za vreme rata i okupacije teror vršile sve sukobljene strane. Krvavo kolo započela je vojska Kraljevine Jugoslavije u aprilskom ratu kada je likvidirala neke pripadnike nemačke nacionalne manjine kao petokolonaše. Teror su nastavili okupatori Nemci, kvislinske vojske Nedića, Ljotića i Pećanca i četnici Draže Mihailovića. Sva ova sila i ordija koju je spajao antikomunizam nemilosrdno i krajnje surovo borila se protiv partizana i naroda koji ih je pomagao. Taj okupacioni fašistički, kvislinski i četnički teror nastavile su i nekoliko godina posle rata odmetnute četničke grupe. Cvetković to uopšte ne primećuje a još manje je spreman da u tom i takvom teroru sagledava i "žrtve revolucionarnog nasilja". Kako bi se on, da je nekim

slučajem to moguće, pojavio pred majkom koja je, kao uspomenu na sina, sačuvala njegove izbijene zube i pri klanju okrvavljenu košulju. Na istovetan način ojađenih majki, samo u Malom Požarevcu, kao što je već pomenuto, bilo je na desetine, a istovetna svedočenja mogu se naći u gotovo svakom kosmajskom selu i ne samo u njima...

U teškoj i krvavoj borbi za slobodu protiv udruženih i nadmoćnih neprijatelja, i partizani su ubijali saradnike okupatora i njihovih pomagača Zar se, neposredno po oslobođenju, kada je, na primer, i o Malom Požarevcu reč, posle opisanog terora i brutalnog ubijanja 57 ljudi, u tadašnjim okolnostima i merilima, uopšte mogla očekivati i primeniti logika mirnodopskog vremena. Slično je bilo i u Italiji, Francuskoj, svuda gde se vodio rat. Činjenica je da je, po okončanju rata, bilo i nevinih žrtava. Iz poštovanja prema takvim žrtvama, nedopustivo je, međutim, da se guraju u isti koš sa nesumnjivim zločinima i zločincima.

Kako je likvidirano onih 57 žrtava iz Malog Požarevca koje su ubili Nemci, nedićevci, zaklali četnici? Legalno? Zakonito? Sudski? Demokratski? Cvetkovića to ne interesuje a o broju uhapšenih i likvidiranih "za vreme revolucionarnog terora", po metodu "rekla-kazala", navodi izvore kao što su: "računa se", "izgleda", "savremenici i svedoci procenjuju", "pretpostavlja se", "obelodanjeno je" (bez navođenja gde), "neki se sećaju" i slično.

U tendencioznom feljtonu, namerno se umanjuje i značaj Narodnooslobodilačke vojske u oslobođenju Srbije. Tako se, pored ostalog, navodi da je Crvena armija oslobodila istočnu Srbiju, a partizani samo išli za njom, iako se tu, zajedno sa Crvenom armijom, borila 45. divizija 14. korpusa NOVJ. U feljtonu se pominje "partizanska 15. udarna brigada sastavljena uglavnom od Bosanaca". Ta brigada se zvanično zvala 15. srpska brigada NOVJ; formirana je u južnoj Srbiji i nikada nije bila u Bosni... Žika Nestorović (kome su četnici ubili brata i snaju, a Nemci oca i zapalili kuću), u feljtonu pomenut kao funkcioner Ozne u Arandelovcu, funkcioner Ozne nije bio. Valjevo nije oslobođeno 15. već 18. septembra 1944...

Ako bi se verovalo Cvetkoviću i njegovom feljtonu, Gestapo je novembra 1941. na teritoriju "Užičke republike" slao papir partizanima i njihovom Vrhovnom štabu... Zaista interesantno, još kad bi se potvrdilo i nekim valjanim argumentom...

Dragoslav Beli DIMITRIJEVIĆ

ŽIRO I DEVIZNI RAČUN DRUŠTVA

Žiro-račun Društva za sve uplate, uključujući i članarinu, je:

3 5 5 - 1 0 1 9 1 9 4 - 8 3

Vojvođanska banka AD Novi Sad -
Filijala Beograd

Naziv: Savez antifašista Srbije,
Beograd

Kod iste banke otvoren je i devizni račun Saveza. Za devizne uplate potrebno je navesti:

DEUTDEFF (Deutsche Bank AG,
Frankfurt)

9 3 6 5 2 8 9 0 0 . VBUBYU 22 -

Vojvođanska banka Novi Sad Srbija

5 4 0 1 - 7 0 6 0 0 3 1 / 2 2

Savez antifašista Srbije, Beograd

ZAŠTO SE NE MOGU POMIRITI ČETNICI I PARTIZANI

REČ JE O DVA SUPROTSTAVLJENA KULTURNA MODELA

Predlozima o pomirenju partizana i četnika, koji su već duže vremena prisutni na političkoj sceni Srbije, mogu se uputiti tri vrste primedbi.

- Prva je tehničkog karaktera. Ne zna se kako bi to pomirenje trebalo praktično da se izvede, da li bi to bio neki kongres pomirenja i ko bi na njemu učestvovao, da li bi učesnici bili dovoljno reprezentativni predstavnici dva pokreta itd. Uostalom, o svemu tome je necelishodno raspravljati jer je pomirenje, u vojnom smislu, obavljeno još avgusta 1944, kada su Tito i kralj Petar uputili poziv četnicima da se pridruže narodnooslobodilačkoj vojsci, nakon čega je jedan broj četnika to i učinio.

- Druga primedba tiče se motiva koji stoje iza ovih apela. Očigledno je da motiv nije prevazilaženje ideoloških razlika, jer jedna od tih ideologija, ona komunistička, praktično više i ne postoji u srpskom društvu, dok je ona druga ostvarila potpunu hegemoniju. Motivi su političkog karaktera i reč je zapravo o želji za svesrpskim okupljanjem, "sabornosti" i zbijanju unutrašnjih redova. Takvi pozivi se redovno javljaju onda kada predstoji konfrontacija sa drugim etničkim grupama, tako da iza tih poziva obično stoje neki dijabolični planovi.

- Suštinska je, međutim, treća primedba. Između četničkog i partizanskog pokreta, kao i između drugih pokreta i partija, pa čak i između ljudi kao pojedinaca, ne postoje samo ideološke razlike, šta više one, po pravilu, nisu presudne. Mnogo su važnije razlike na kolektivno-psihološkom i kulturnom planu koje modeliraju različite, pa čak i suprotstavljene tipove ličnosti, a zatim, sledstveno tome, i različite, pa i suprotstavljene, političke pokrete.

U ovom smislu, četnički i partizanski pokret su pravi antipodi i na kolektivnom i na individualnom planu. Naravno, tu je reč o idealnim modelima u koje se ne uklapaju baš svi pripadnici jednog i drugog pokreta. I u jednom i u drugom bilo je pojedinaca koji su odstupali od idealnog modela i od dominirajućeg kolektivnog mentaliteta, ali to ne negira postojanje tih idealnih modela i suštinske razlike među njima.

Kada je reč o partizanskom pokretu, onda je njegova najupadljivija karakteristika bilo veliko prisustvo intelektualaca, naročito intelektualaca buržoaskog porekla. U Komunističkoj partiji Jugoslavije i njenoj omladinskoj organizaciji SKOJ-u manifestovao se onaj isti fenomen koji je uočen i kod svih drugih

komunističkih, socijaldemokratskih, radničkih i, uopšte, levičarskih partija. Naime, to su nominalno bile partije radnika i seljaka koje su predvodili intelektualci, uglavnom poreklom iz viših društvenih slojeva. Komunistička partija Jugoslavije je čak pokušala da otkloni ovu anomaliju, pa su tako u statutu partije iz 1920. godine bili propisani oštriji kriteriji za prijem intelektualaca u partiju, ali je taj pokušaj ostao bez ikakvog efekta (* "Ne samo što su gotovo svi partijski forumi bili sastavljeni od intelektualaca nego su

oni u pravilu vrlo brzo ulazili u njih, i tada, i u kasnijem razdoblju", dr Zorica Stipetić, "Osma konferencija zagrebačkih komunista i problem intelektualaca" u "Osma konferencija zagrebačkih komunista i razvoj KPJ-SKJ kao moderne partije radničke klase", NIŠRO "Vjesnik", Zagreb 1978, str. 373)

Uostalom, problem intelektualaca u partijama levece jedno je od najviše diskutovanih pitanja i u marksističkoj i u građanskoj teoriji i publicistici. O tome postoji obimna literatura, počev od

REAGOVANJA ČLANOVA SAVEZA - DRUŠTVA

TIRAŽ I PROFIT PREČI OD OBRAZA

Član Saveza - Društva Dane Dmitrašinić dostavio je "Glasu istine" pismo koje je, povodom feljtona "Jovanka Broz Titova suvladarka", uputio Manojlu Vukotiću, direktoru i glavnom i odgovornom uredniku "Večernjih novosti" a koje ovaj list nije našao za shodno da objavi. To pismo glasi:

- Poštovani gospodine Vukotiću,

Pridružujem se Vašem čitaocu Stevi Dokmanoviću koji je, povodom feljtona u "Večernjim novostima" - "Jovanka Broz Titova suvladarka", prema odlomcima istomene knjige dr Aleksandra Matunovića, postavio pitanje lekarske etike doktora Matunovića.

Ovim povodom mora se, međutim, postaviti i pitanje novinarske i uređivačke etike. Tačna je, naime, Dokmanovićeva tvrdnja da pomenuti feljton sadrži "čitav niz nedoslednosti, protivrečnosti i kontradiktornosti". Zato je umjesno zapitati se o motivu njegova objavljivanja u listu za koji se govori da je najtiražniji a koji je, na temeljima koje je postavio njegov prvi urednik Slobodan Glumac, izgradio nesumnjivi ugled, kvalitet i autoritet. Zar se to, u prošlosti strpljivo i mukotrpno sticano, povjerenje čitalaca čuva spuštanjem na nivo petparačkih senzacionalističkih tabloida i po cijenu da se ide ispod dozvoljenog profesionalnog minimuma kada je u pitanju novinarska etika.

Imajući na umu poznati uzvik sportskog reportera Mladena Delića "Pa je li to moguće", na osnovu sopstvenog iskustva, pozabavit ću se samo tvrdnjom iz feljtona da je Tito bio "istaknuti hrvatski nacionalist". Živjeli u Hercegovnom, gdje je imao stan i ljeti dolazio moj zemljak i suborac Đoko Jovanić, imao sam priliku da s njim razgovaram pa mi je Đoko pričao i o događajima u Hrvatskoj 1971, o svom tadašnjem razgovoru sa Titom, sjednici hrvatskog partijskog rukovodstva na kojoj su bili i Tito i Jovanić, šta je Tito zaključio, naložio Jovaniću i kako se sve to okončalo. Ne bi se to baš moglo pripisati "istaknutom hrvatskom nacionalisti".

Dobro je poznato da se NOB vodio pod parolom bratstva i jedinstva i da je Tito stalno i svuda isticao da bratstvo i jedinstvo treba čuvati kao zjenicu oka svojega. Kome humanom bratstvo i jedinstvo može da smeta i zašto? I zašto se stalno pokušava negirati mogućnost suživota raznih naroda i narodnosti? Tito je sjedište KPJ premjestio iz Zagreba u Beograd. Za srpski narod je govorio da najmasovnije ratuje i stradava od okupatora i njegovih pomagača pri čemu je ustaše označio kao "zvijeri u ljudskoj spodobi". A baš u "Novostima" gospođa Olga Humo, učesnik NOB-a, nedavno je, između ostalog, konstatala da su druga Tita u NOR-u u Vrhovnom štabu okružavali upravo Srbi, posebno u vrijeme desanta na Drvar...

Mogao bih još ređati primjere i osporavati mnoge druge nesuislosti gospodina doktora Matunovića ali cijeni Vaše strpljenje i, eventualno, prostor u listu ako, gospodine Vukotiću, imate smjelosti da ovo objavite.

Dane DMITRAŠINOVIĆ iz Herceg Novog,
privremeno u Beogradu

klasičnog dela Roberta Mihelsa "Sociologija političke partije". Analizirajući motive intelektualaca, posebno buržoaskih intelektualaca, za pristupanje radničkim partijama, Mihels, pored ostalog, kaže:

"Može se tvrditi da većina mladih buržuja, proste duše u kojoj gori vatra dobre volje, pristupa socijalizmu ne iz želje za slavom ili za počastima ili za dobro plaćenim mestima, već samo iz jednostavnog razloga što moraju da učine taj korak da bi mogli da žive u miru sa sopstvenom savešću i da bi dali spoljni izraz sopstvenom unutrašnjem ubeđenju." (** Roberto Michels, "La sociologia del partito politico", "Il Mulino", Bologna 1966, str. 349)

Bilo kako bilo, činjenica je da se u Komunističkoj partiji Jugoslavije, SKOJ-u i partizanskom pokretu našlo skoro sve ono što je nešto značilo u intelektualnom životu tadašnje Jugoslavije. Lista intelektualaca u njima bila bi nepregledna, pa da se ograničimo samo na neka od najpoznatijih imena kao što su Ivo Lola Ribar, Koča Popović, Moša Pijade, Milovan Đilas, Miroslav Krleža, Vladimir Nazor, Veselin Masleša, August Cesarec, Pavle Savić, Gojko Nikoliš, Branko Ćopić, Ivan Goran Kovačić, Ismet Mujezinović, Skender Kulenović, Meša Selimović, Vladimir Velebit, Kočo Racin, Mihailo Lalić, Božidar Jakac, Oskar Davičo, Oskar Danon, Vladislav Ribnikar i brojni drugi.

Ovaj sloj ljudi davao je osnovni ton kolektivnoj psihologiji partizanskog pokreta i poznatoj asketskoj partizanskoj etici, pa i samom revolucionarnom nasilju. To nasilje nikada nije bilo samo sebi cilj i nije predstavljalo dominantno

obeležje partizanskog pokreta. Cilj pokreta bio je pridobijanje pristalica za ideje pokreta, a to se nije moglo ostvariti nasiljem, već samo ideološkim radom i ubeđivanjem. S druge strane, ono je bilo usmereno prema stranom zavojevaču i njegovim pomagačima i, u celini uzev, imalo je karakter legitimnog ratnog

ADRESA SAVEZA - DRUŠTVA

Adresa Saveza antifašista Srbije -
Društva za istinu o NOB-u -
Krunska (Proleterskih brigada) broj
90; 11.050 Beograd; telefon (0)11 -
43-07-43 privremena je jer se ta zgrada
uskoro ruši. U toku su naporu da se
obezbede nove prostorije.
Radno vreme kancelarije je od 10
do 14 časova svakog radnog dana.

dejstva uz puno poštovanje pravila ratnog prava. To, dakle, nikada nije bilo individualno nasilje već nasilje pokreta i nikada nije bilo, osim u ekstremnim slučajevima, izraz lične želje za dominacijom i nasiljem, već izraz ratne nužde.

Četnički pokret, kao što je rečeno, bio je sušta suprotnost ovom partizanskom psihološkom i etičkom modelu. U njemu gotovo da nije bilo intelektualaca, a kompletno njegovo rukovodstvo bilo je sastavljeno od oficira bivše jugoslovenske vojske srpske nacionalnosti. Oni su davali osnovni ton i kolektivnom i individualnom ponašanju tog pokreta. Tradicionalne karakteristike vojničkog mentaliteta bile su u srpskoj vojsci dove-

dene do ekstrema. Nbrojivi su primeri surovog i nečovečnog postupanja sa potčinjenima, osionosti i bahatog ponašanja, agresije i nasilja. A frustracija zbog nedovoljnog društvenog priznanja nakon trijumfalnog pohoda u Prvom svetskom ratu samo je u srpskom oficirskom koru dovela do kulminacije takvih tendencija. Zato je četnički pokret, sa svojom labavom organizacijom i velikom autonomijom lokalnih vođa, bio ona prava prilika da se sve te strasti nesputano ispolje i zadovolje, da se konačno radi šta se hoće.

Iz svih tih razloga osnovno obeležje četničkog pokreta bilo je nasilje i to nasilje individualnog karaktera u kome počinitelj oseća veliko unutrašnje zadovoljstvo u tom činu. Četnički pokret je zato postao magnetski privlačan za sve agresivne i asocijalne osobe, utočište lokalnih siledžija, probisveta i kriminalaca. U njemu ima bezbroj primera sadističkog nasilja, mučenja žrtava, seksualnog zlostavljanja, klanja i drugog surovog ubijanja, naročito prema civilima i nemoćnim osobama. Ovaj nemoćan i neljudski karakter četničkog pokreta naročito se ispoljio u njegovom drugom nastupu na jugoslovenskoj sceni, u ratovima 1991-1995. Pokolji na Ovčari, u Srebrenici, kao i onaj 1943. u selu Vranić kod Beograda, nisu nikakvi individualni ekscesi, već sama suština četničkog pokreta.

Današnja Srbija je duboko podeljena na dva suprotstavljena tabora - proevropski i antievropski i od ishoda njihove konfrontacije zavisi budućnost zemlje. U prvom su lako prepoznatljive neke osnovne vrednosti partizanskog pokreta i antifašističke borbe kao spojnice sa demokratskim snagama Evrope. Drugi tabor je bezuslovno privržen duhu i opredeljenjima četničkog pokreta, on je endemski nesposoban za ravnopravnu saradnju sa susednim narodima i državama, što mu automatski oduzima evropsku legitimaciju. Otuda njegov antievropeizam nije stvar političke taktike, već svesti da u Evropi nema mesta za njegova strateška opredeljenja i ciljeve.

Jasno je, dakle, da pomirenja četnika i partizana ne može biti, ni u istorijskom ni u političkom smislu, jer se radi o dva suprotstavljena kulturna modela. Te stvari se ne mogu prevazilaziti dekretima i proklamacijama. Kao što je rekao Ilja Erenburg "revolucija je proklamovala da su svi ljudi jednaki, ali im nije mogla dati jednaku inteligenciju". Zato dekret o izjednačavanju prava četnika i partizana, koji je četnički pokret usvojio u Skupštini Srbije, predstavlja samo još jedno njemu svojstveno nasilje.

Dr Aleksandar SEKULOVIĆ

ČLANARINA ZA 2006 - 500 DINARA

Godišnja članarina za 2006. godinu iznosi **500 dinara**, a za učenike i studente i dalje je - 100 dinara. Zbog izuzetno teškog materijalnog položaja organizacije izuzetno je značajno da članovi redovno plate članarinu, čime potvrđuju pripadnost Savezu - Društvu i doprinose njegovoj egzistenciji. **Članovi čije je materijalno stanje nepovoljno simboličnom uplatom mogu da potvrde status člana.**

Članarina se može uplatiti neposredno, u prostorijama Saveza, ili na žiro-račun:

3 5 5 - 1 0 1 9 1 9 4 - 8 3
Vojvođanska banka - filijala Beograd
Naziv: Savez antifašista Srbije

Članovi, prijatelji i simpatizeri Društva mogu na isti način da uplate i svoje dodatne priloge.

Besplatno dostavljanje "Glasa istine" i popust pri kupovini svih izdanja Društva - svojevrsni su povraćaj članarine i priloga.

Sve članove koji mogu da pomognu u uspostavljanju veze sa potencijalnim sponzorima aktivnosti Saveza antifašista Srbije - Društva za istinu o NOB-u, ili imaju druge mogućnosti za materijalnu podršku, Izvršni odbor moli da se jave neposredno, pismom ili na telefon (011) - 43-07-43, svakog radnog dana od 10 do 14 časova.

B R A N K A ĆURČIĆ

CRKVA = DRŽAVA

...Ekspanzija gradnje pravoslavnih crkava može se povezati sa aktuelnim društveno-političkim zbivanjima, pri čemu se primećuje značajniji pomak ka "nezvaničnom" i "indirektnom" povezivanju i prožimanju srpske države i Srpske pravoslavne crkve. Zakon o crkvama, sistem povraćaja crkvene imovine, finansiranje rada SPC-a iz javnih fondova - samo su neki od primera ove, pre svega, negativne konvergencije crkve i države u savremenom srpskom društvu...

...Čini se da negativna konvergencija srpske države i crkve ima za posledicu izjednačavanje i poravnanje njihovog uticaja na društvo. U tom smislu, postepeno se vraća fikcija zajedništva, kolektivnog nacionalnog interesa i kolektivne slobode na užtrb principa individualne slobode. Ono što se demonstrira masovnom gradnjom objekata SPC je formiranje dominacije kolektivnog (srpskog) duha i sistematsko potiranje verskih, nacionalnih, etničkih i rasnih razlika među ljudima na ovoj konkretnoj geo-političkoj teritoriji. Pitanje gde se ta dominacija završava ima jasan odgovor - u želji za apsolutnom moći...

V L A D I M I R MITROVIĆ

POLITIČKI A NE VERSKI RAZLOZI

...Nosioći vlasti u Srbiji, u vreme Miloševićevog režima devedesetih godina, kao i novih, post-oktobarskih, shvatili su da sa crkvom treba što tešnje sarađivati kao nacionalnom institucijom od najvišeg značaja. Posle retrogradnog uvođenja religije u državni školski sistem, crkva u narednom periodu očekuje masovni povraćaj imovine - stanova, građevinskog i poljoprivrednog zemljišta, šuma, itd. Šta očekivati posle ovakvih odluka, do naglog bogaćenja već bogate crkve, a potom i navale na izgradnju novih objekata. Vlasti su crkvi vratile društveni ugled, između ostalog i dozvoljavajući izgradnju stotine verskih objekata, što je bilo uzrokovano prvenstveno političkim a ne verskim razlozima. Tako je "država u državi" dobila ogroman broj nekada najatraktivnijih i najznačajnijih lokacija u srpskim i vojvođanskim gradovima i varošima. Naravno besplatno.

Efekat ovog religioznog urbanizma - ako je za utihu, u susednoj Hrvatskoj je takođe katastrofalna situacija na ovom polju; najbolji primer za to je tzv. "duhovni prsten" grada Splita gde se očekuje gradnja na desetine novih crkvenih objekata - do danas nije izazvao baš nikakve reakcije samih urbanista ili urbanističkih službi...

...Od trinaest pravoslavnih hramova, već podignutih, onih u fazi izgradnje ili samo u najavi, u Novom Sadu i okruženju, ogromna većina (tačnije

svi) skoro da ne zaslužuju bilo kakvu ozbiljniju arhitektonsku ili umetničku analizu. Jedino što se može reći to je činjenica koji su tzv. istorijski hram arhitekti iskopirali ili odakle potiču često nemušte kompilacije elemenata u nekoj od eklektičkih kombinacija svega i svačega, od osnovne prostorne sheme, do preuzetih detalja ukrasnog repertoara. Ovi hramovi će ostati samo nemi, neoriginalni i na brzinu podignuti spomenici jednog konzervativnog i nekritičkog duha nesposobnog da se, uostalom kao i SPC, suoči sa realnom stvarnošću, i dalje, sa očiglednom pred-predstavom, nekritički tretirajući tradicionalizam u arhitekturi, često okončan karikaturnim oblicima i formama...

...Ako SPC na lokalitetu, recimo Telepa u Novom Sadu, dobije pravo i gradi hram, ona ga izgrađuje po sistemu "prst u oko" najvećoj lokalnoj zajednici, u ovom slučaju mađarskoj, što je već pitanje morala i to ne samo religioznog već, uobičajenog, ljudskog. Ako je taj hram projektovan nakaradno, bez određene ideje, sklada i proporcija, hipertrofiranih oblika, onda je to dodatni problem...Na pitanje zašto SPC ne gradi bolnice, stacionare, sanatorijume, staračke domove i sirotišta i slične objekte koje je nekada gradila, zvaničan odgovor je da se crkva brine za duhovno zdravlje a ne fizičko. To je, po sudu crkve, zadatak države. Klasično religiozno-licemerno stanovište...

...Verovatno će se ispostaviti, kako i mnogo puta u savremenoj, novovekovnoj istoriji, da će ova pojava veoma brzo, sa istorijskog stanovišta, doživeti bumerang-efekat, tačnije da će nove crkve, kako to i dolikuje stepenu civilizacije, ostati prazne, pretvarajući se tako u jedan simbol zastarelog, retrogradnog stava prema građanima kao osnovnim elementima svakog demokratskog društva...

P E T A R ATANACKOVIĆ

CIVILIZACIJSKI PAD I TRIJUMF PRIMITIVIZMA

...Novi trend crkvene gradnje, sa kopiranjem starih arhitektonskih rešenja, na području Vojvodine nedvosmisleno odaje želju za potiskivanjem vojvođanskih specifičnosti i za svojevrsnom unifikacijom Srbije (na jedan poseban način). U tome svakako treba tražiti i određeni politički moment.

Gradnja sakralnih objekata u stilu koji je dominirao tokom srednjeg veka nema veze isključivo sa opsesivno-neurotskim karakterom pravoslavlja, već sadrži i skrivenu, a opet lako prepoznatljivu ideološku komponentu. Naime, reč je o tome da se u spomenutoj arhitektonskoj politici otkriva namera za podsećanjem javnosti na uticaj koji je Srpska pravoslavna crkva (a posredno i pravoslavna religija) imala u vreme nastanka tog stila, što u sebi sadrži jedva prikrivenu želju (koja je svejedno lako uočljiva) da

se urbi et orbi izrekne zahtev za povratkom takvog stanja. Građevinska ofanziva Srpske pravoslavne crkve, koja zaista poprima obeležja urbicida, uživa i otvorenu moralnu i materijalnu podršku državnih krugova, u čemu se zapravo i ogleda postojanje jasne sprege između države i crkve. Reprodukcijska srednjevekovne arhitekture na novoizgrađenim verskim objektima u tome igra značajnu ulogu, jer se kroz takve, državno-sponsorisane objekte, koji simbolizuju bliskost države i crkve, zaokružuje i javno obznanjuje spomenuti ideološki program Crkve.

KRITIKA KLERIKALIZACIJE SRBIJE

U okviru šireg projekta osnivanja Omladinskog društvenog centra u Novom Sadu koji će se zalagati za borbu protiv retrogradnih pojava - nacionalizma, fašizma, rasizma i ksenofobije, Antifašistička akcija Novog Sada, paralelno na srpskom i engleskom jeziku, objavila je publikaciju "Kritika klerikalizacije Srbije". To je, kako se navodi u uvodnom tekstu, rezultat istraživanja realizovanog inicijativom "mlađe generacije". Pri tome se napominje da upotreba termina nove ili mlađe generacije "zapravo govori o potrebi za izgradnjom jedne analitičke društvene platforme koja je okrenuta ka budućoj kritici i izgradnji društva; o potrebi za jednom novom generacijom koja će biti oslobođena dogmatske kapitalističke pozicije ili pozicije religioznosti i koja je otvoreno protiv otuđenosti, kanonizovanja, 'psiho-patologije i usamljenosti'".

Ceneći značaj ovog istraživanja i izdavačkog poduhvata Antifašističke akcije Novog Sada (AFANS); "Glas istine" predstavlja autore publikacije kraćim izvodima iz njihovih priloga.

Suština političko-ideološkog programa SPC sadržana je u tezi po kojoj snažna država u simbiozi sa snažnom pravoslavnom crkvenom organizacijom treba zajednički da predvode jedno, u svakom pogledu kompaktno - pre svega etnički, verski i politički homogeno - srpsko društvo. Dakle, reč je o društvu (ili pre zajednici) koje bi trebalo da bude određeno starim reakcionarnim načelom "pravoslavlje-samodržavlje-sabornost" i vertikalom "bog na nebu-kralj na zemlji-domaćin u kući". Srpska pravoslavna crkva očito teži postizanju jednog staleškog poretka nadređenosti, podređenosti i apsolutne poslušnosti, u kojem bi se u potpunosti izjednačili država, crkva, društvo i (onaj već apstraktni) narod, poretka koji je jednom (u srednjem veku) postojao, ali koji je izgubljen i koji stoga treba oživeti. Međutim, reč je o programu koji je zasnovan na jednoj nepostojećoj, izmaštanoj tradiciji, budući da spomenuta državno-crkvena simbioza (tzv. harmonija) nikada nije egzistirala u srpskoj istoriji.

Takođe treba spomenuti i činjenicu da je u ovom programu došlo do spajanja nekih potpuno nespojivih elemenata u jednu celinu, do spajanja krajnje predmodernih, feudalnih koncepcija sa modernim (u smislu vremena nastanka) koncepti-

ma nacionalizma-šovinizma i korporativne države fašističkog tipa (u Srbiji najpoznatije kroz Ljotičevski koncept staleške monarhije). Ali, bez obzira na ove i sve druge nelogičnosti - moglo bi se reći očekivane, logične nelogičnosti - svakako je reč o rednom par excellence antimodernom i krajnje preteće-izazivačkom političkom programu.

U tom ključu treba tumačiti i građevinsku kampanju SPC i njena karakteristična arhitektonska rešenja. Ona sa jedne strane predstavljaju manifestaciju sunovrata estetike, srozavanja i raspadanja sistema vrednosti u društvu i opšteg civilizacijskog pada - drugim rečima manifestaciju društvene krize identiteta, trjumfa primitivizma i opšte regresije. Sa druge strane, crkvenom novoizgradnjom se društvu na slikovit način najavljuje mogući pravac njegovog budućeg razvitka i simbolično predstavlja jedan krajnje reakcionarni politički program, kroz čiju implementaciju treba da se ozbilji ta moguća budućnost. U suštini, reč je o programu koji ozbiljno ugrožava dalje funkcionisanje i buduću egzistenciju srpskog modernog društva...

M I L O Š PEROVIĆ

RELIGIOZNOST - PRIVATNI A NE DRUŠTVENI INTERES

...Danas smo svedoci sve agresivnijeg upliva dominantne verske zajednice (Srpske pravoslavne crkve) u sve segmente društvenoga, kao i u one probleme i ona pitanja koja se tiču samo države i njezinih mehanizama vlasti. Takođe javnosti se nameće kao samorazumljiv stav o (Srpskoj pravoslavnoj) crkvi kao "moralnom i duhovnom obnovitelju društva", iza čega se manje ili više skriveno pokušava isforsirati idealizovana i mitologizovana slika srednjevekovne Srbije kao nekakve države blagostanja (u kojoj je Srbija istorijski bila teritorijalno najveća, sa najvećim "međunarodnim" uticajem u svojoj istoriji, itd) sa harmonijskim odnosom crkve i države (što predstavlja drzak istorijski falsifikat!), čemu treba danas težiti. Naravno takvo ponašanje dominantne crkve ne predstavlja samo po sebi problem, već je temelj problema u ponašanju države prema takvim crkvenim stavovima koje ona (država) u velikoj meri slučajeva usvaja kao zvanične državne stavove i, štaviše, u svakoj od važnih situacija za sudbinu države Srbije ide se po mišljenje do vrha organizacije pravoslavne crkve...

...Prosto se neverovatnim čini stepen nerazumevanja moderniteta koji odlikuje vladajuće elite Srbije. Tu je na delu suštinska, epohalna civilizacijska posvađanost sa svetskom povešću. U korenu tog stanja leži visok stepen civilizacijske zaostalosti političkih i duhovnih elita koje kreiraju društvenu stvarnost ove zemlje. Tako se deklar-

tivno zalazemo za dostizanje onih vrednosti koje odlikuju modernu političku državu i građansko društvo, a u praksi favorizujemo dominantnu versku zajednicu toliko da se nekad čini da Sinod SPC vodi Vladu Republike Srbije. U svemu tome, kao krajnji produkt takvog stanja stvari, kreira se specifična uniformna atmosfera u kojoj je apsolutno neprihvatljivo različito mišljenje i delanje od opšteprihvaćenog, od strane države i elita koje je vode nametnutog mišljenja i delanja. Upravo takvo ponašanje države onemogućava bilo kakav zamaćak građanskog društva. Razlog toga jeste nametanje posebnog, privatnog interesa (u našem slučaju religioznosti članova jedne verske zajednice - Srpske pravoslavne crkve) za opšti interes čitavog društva. U takvoj konstelaciji društvenih odnosa, upravo je nemoguće afirmisati princip subjektiviteta kao verovatno najvredniji princip modernog doba.

Z O R A N PETAKOV

KLERIKALIZACIJOM PROTIV GRAĐANSKOG PRINCIPA

Srpska pravoslavna crkva (SPC) je na javnu scenu u Srbiji vraćena dolaskom Miloševića na vlast, kako bi pomogla u operacionalizaciji srpskog nacionalnog programa. Crkva je u tome zaista odigrala značajnu ulogu. S jedne strane, dala je snažan doprinos buđenju etnonacionalizma i velikodržavnog raspoloženja najširih slojeva naroda manipulišući religijskim i nacionalnim osećanjima građana u čisto političke svrhe, dok je, s druge strane, pružala i neposrednu podršku samom režimu Slobodana Miloševića. Posle famoznih peto-oktobarskih promena 2000. godine, na trenutak se učinilo da bi ova zemlja mogla iskoračiti izvan začaranog kruga sopstvene autarhije i autoritarnosti. Promenom vlasti nominalno opredeljenje države postaje težnja priključenju Evropskoj Uniji i prihvatanju njenih standarda, ali odlaskom Miloševića i dolaskom nove vlasti, koja svoj legitimitet otvoreno i manifestno temelji u antikomunizmu, nestalo je ideoloških prepreka za legalizaciju već daleko odmaklog procesa povratka Srpske pravoslavne crkve u sferu javnog i otpočeo je ubrzan rad na institucionalnom napuštanju sekularnog principa na svim nivoima života.

Već prvi potezi "demokratske vlasti" ukazivali su na ubrzanost retraditionalizacionih procesa kao i na jačanje uticaja najreakcionarnijih institucija u društvu, koje su paradoksalno uživale i najveće poverenje građana. Svi nosioci državne vlasti od 5. oktobra 2000. do danas, pokazali su kontinuitet u obnašanju vlasti sa prethodnim režimom. Reprodukcijski mehanizama miloševićevskog režima posebno se odnosila na sferu ideologije, samo što se etno-nacionalizam pojavljuje u obliku reakcionarnog antimodernizma i klerikalizma, a

ZNA SE GDE JE POČETAK, A KRAJ?

Proces desekularizacije počinje kada crkva, verske zajednice i religija postaju društveno značajne, postaju javne ustanove i dobijaju sve veći uticaj. Pojam klerikalizacija označava proces u kome određeni politički krugovi i određene političke strukture stavljaju crkvu na prvo mesto u političkom i kulturnom životu jedne države, odnosno, sa druge strane, kada sveštenici i pretežan deo vernika određenu crkvu stavljaju na prvo mesto, pa se ona pojavljuje kao partner ili pak jača strana u odnosu na društvo. Klerikalizacija, to je vrlo važno podvući, nije samo stvar i inicijativa crkve, nego je prihvaćena šire u političkim krugovima, pa u tom procesu dolazi do sprege između struktura moći i u crkvi i u državi. Istorijski posmatrano i aktuelno postoje četiri modela regulacije odnosa države prema verskim zajednicama, odnosno crkvama. Prvi model je model državne crkve. Drugi model je model priznatih crkava, istorijskih crkava i tradicionalnih crkava. Treći model je model dosledne odvojenosti crkve od države. I četvrti model je model koji se uslovno može nazvati modelom saradničke separacije. Srbija se od modela potpune odvojenosti crkve od države (sekularne države), preko modela saradničke separacije, pomerila do modela priznatih crkava, istorijskih i tradicionalnih i ubrzano napreduje ka poslednjem modelu državne crkve, odnosno ka klerikalizmu. (Zoran Petakov)

nova vlast obećavala je takvu državu i političku zajednicu, gde su u okviru laičke države zagarantovana prava svih manjina, a ne samo etničkih. Ovo su ostala samo obećanja, a u stvarnosti postojalo je i još uvek postoji mnoštvo primera shvatanja države kao plena i ignorisanja svega drugog osim klijentelizma i partijskog interesa.

Ideološka oblada pod kojom se vrši ovaj proces je klerikalizam.

Postala je sasvim realna opasnost da jedina socijalna posledica "rađanja slobode" bude opšta klerikalizacija državnih institucija i organa. Uostalom, najautoritarnija od svih državnih institucija, vojska, je pored SPC - najglasniji nosilac klerikalizma.

Evidentno je nastojanje svih političkih subjekata i institucija da se u Srbiji pronađe integrativni element za društveni sistem koji se raspao i jak zajednički imenitelj za Srbe koji se nalaze unutar i van granica Srbije, ali se ovo pre svega može prepoznati i nazvati "osvajачkim pohodom SPC". Odbrana interesa većinske verske zajednice u Srbiji izražena je praktičnim političkim potezima i izjavama političke elite. S obzirom da je SPC etničko-nacionalna institucija, povlađivanje istom takvom programu slabi građanski princip u državi, koja prestaje da bude država svih svojih građana i čiji aparat postaje instrument samo jedne verske organizacije...

MAKEDONIJA

PROSLAVA DANA USTANKA

Dan ustanka makedonskog naroda u II svetskom ratu - 11. oktobar obeležen je na najvišem državnom nivou. Na svečanoj akademiji povodom 66. godišnjice početka narodnooslobodilačke borbe u Makedoniji govorili su makedonski premijer Nikola Gruevski i predsednik Saveza boraca Makedonije Gavro Panovski.

Predsednik države Branko Crvenkovski, koji je ujedno i vrhovni komandant oružanih snaga, povodom Dana narodnog ustanka posetio je makedonske vojnike koji se nalaze u Avganistanu u sastavu Međunarodne misije za podršku stabilnosti.

ZADACI BORAČKE ORGANIZACIJE

Glavni odbor Saveza boraca Makedonije razmatrao je društvene okolnosti u kojima danas deluju organizacije boraca narodnooslobodilačkog rata 1941-1945. i tom prilikom ukazao na pojave omalovažavanja NOB-a, boraca i jedinica NOV, minimiziranja doprinosa učesnika NOB-a stvaranju slobodne makedonske države i razvijanju bratstva i jedinstva jugoslovenskih naroda. Bilo je reči i o napadima na spomenike koji podsećaju na značajne datume i ličnosti NOB-a.

Naglašeni su aktuelni zadaci članova i organizacija Saveza boraca Makedonije:

- Brzo javno reagovati na sve pokušaje neadekvatnog tumačenja NOB-a i krivotvorenja istorijskih zbivanja;

- Negovanjem revolucionarnih tradicija, obeležavanjem važnih datuma NOB-a, a posebno onih koji su neposredno povezani sa stvaranjem države Makedonije i ukupnom aktivnošću doprinositi da mlade generacije steknu pravi uvid u ovaj značajni period istorije;

- Pojačati napore za omasovljenje organizacija prihvatanjem i pridobijanjem članstva iz redova mlađih generacija.

PODRŠKA VLADE

Prilikom rasprave u Sobraanju Makedonije o Zakonu o praznicima bilo je i izjava kojima se omalovažava narodnooslobodilačka borba 1941-1945. To je bio povod za protesno pismo koje je Savez boraca uputio Vladi Republike Makedonije.

Odgovor je vrlo brzo stigao a u njemu se ističe:

"Za Vladu Republike Makedonije NOB je jedno od najbitnijih poglavlja u istoriji Makedonije i makedonskog naroda i

predstavlja kontinuitet sa borbom ilindenskih ustanika za svoju državu. Rezultati NOR-a su poznati i neosporivi. Pobjeda koju su izvojevali borci NOR-a obezbedila je oslobođenje makedonskog naroda i konstituisanje makedonske države. Tekovine NOB-a čuvaju svi građani Republike Makedonije a pojedine izjave ne mogu da umanje značaj NOB-a."

ZAŠTO SE RUŠE SPOMENICI U OHRIDU

U više mesta širom Makedonije bron-zane biste i spomenici na meti su lopova koji prodajom vrednog metala ostvaruju izvesnu materijalnu dobit, čineći pritom mnogo veću materijalnu a naročito onu drugu štetu. Taj motiv, kako se ističe u Savezu boraca Makedonije, ne važi kada je reč o napadu na spomenike u Ohridu.

U ovom gradu, naime, po drugi put je slomljena spomen-ploča pred zgradom u kojoj je 26. i 27. novembra 1941. zasedao bugarski preki vojni sud

koji je, zbog organizovanja ustanka, osudio 15 članova KPJ, od kojih neke na smrt vešanjem. Postavljena novembra 1983, ploča je skinuta i odneta 1992. godine. Na zahtev boraca i više građana Ohrida i uz posebno angažovanje opštinske boračke organizacije i Udruženja "Josip Broz Tito", izrađena je nova ploča i svečano otkrivena 2002. godine na Dan ustanka makedonskog naroda. Ove godine ploča je vandalski slomljena. To se od 1992. godine dešava i drugim spomen-obeležjima u Ohridu na kojima se pominje da je bugarski fašistički okupator u toku II svetskog rata ovde bio prisutan tri i po godine kao saveznik naci-fašističke koalicije. Otuda i zaključa o nesumnjivim političkim motivima uništavanja spomenika u Ohridu.

SEĆANJE NA ŠPANSKOG BORCA

Opštinski odbor Saveza boraca Negotino na Vardaru i Demir Kapija, zajedno sa muzičkom školom "Vladimir Arsoški" i lokalnim muzejom, organizovao je prigodnu svečanost koja je podsetila da je pre 70 godina u Španiji, kao interbrigadista, poginuo Vladimir Arsoški.

Rođen u Negotinu na Vardaru, Vladimir Arsoški se školovao u rodnom Negotinu, Kavadarcima, Štipu, Velesu a u Beogradu je završio srednju tehničku školu i postao geometar. Pred završetak fakulteta u Voronježu u Sovjetskom Savezu, kao dobrovoljac je otišao u Španiju gde se istakao kao neustrašivi tenkista. U odbrani Madrida, poginuo je 1937. na reci Harami.

CRNA GORA

ZA NOVO IME BORAČKE ORGANIZACIJE

U susret izborima u SUBNOR-u Crne Gore vode se rasprave u kojima se često ističe da sadašnje ime boračke organizacije nije adekvatno. Pritom se može čuti da mladi, inače privrženi programskim opredeljenjima boračke organizacije, postavljaju pitanja i ističu:

- "Kako ja mogu da budem član SUNOR-a kad su u vreme NOR-a i moji roditelji bili deca?"

- "Antifašisti jesmo, ali borci NOR-a nismo."

U Republičkom odboru, ove i slične primedbe su ocenjene kao opravdane te se došlo do zaključka da treba nastaviti rasprave o promeni imena. Smatra se da bi najprikladnije ime, kako su to već predložila pojedina mesna udruženja, bilo - Savez boraca NOR-a i antifašista Crne Gore.

STOGODIŠNJICA ROĐENJA BLAŽA JOVANOVIĆA

Svečanom akademijom u Podgorici obeležena je stogodišnjica rođenja narodnog heroja Blaža Jovanovića.

"Samo rijetki nadrastaju vrijeme u kojem su živjeli, i tako ostanu istorijski međaš svoga naroda, koji svijetli koliko u me-težno doba, toliko kada se u napredak ide" - rekao je tom prilikom predsednik SUBNOR-a Crne Gore Andrija Nikolić i dodao da je upravo takva ličnost Blažo Jovanović, "komunista, pravnik, advokat koji je narod branio, revolucionar, prvoborac, heroj, Titov saborac i saradnik. Heroj u ratu, državnik u miru, narodni tribun i humanista koji ostaje zauvijek veliki sin crnogorskog naroda."

Na ovom svečanom skupu govorio je i akademik Branko Pavićević i, pored ostalog, naglasio:

- Trinaestojulski ustanak izbacio je na političku pozornicu mnogo istaknutih figura, ne samo iz reda komunsita, već i iz drugih političkih grupacija: građansko-liberalnih, socijaldemokratskih i demokratskih stranaka, pa čak i iz nekih grupa poznatih po svom konzervativizmu uoči rata. Među svim tim prvacima, kojima će se diviti buduća pokoljenja, prvo mjesto pripada Blažu Jovanoviću. Niko kao on nije sjedinio modernu epohu sa tradicionalnim duhom Crnogoraca. On je bio figura koju je krasio integralni duh jednog neobičnog crnogorskog narodnog prvaka. Sva mjesta, gradovi i oblasti ove malene zemlje smatrali su ga svojim čovjekom, svojim predvodnikom, svojim političkim djelatnikom,

IZ DRUGIH DELOVA NEKADAŠNJE ZAJEDNIČKE DRŽAVE

koji nije strahovao od drugačijeg rezonovanja i od drugačijeg djelovanja...

● Imao sam čast i priliku da sa Blažom Jovanovićem vodim razgovore o mnogim problemima čovjeka i društva. U tim besjedama često mi je isticao misao da je ljudski pogriješiti, ali da je, isto tako, još ljudskije priznati pogrešku...

PODGORIČKI BORCI U SKADRU

Delegacija Opštinskog odbora SUBNOR-a Podgorice uzvratila je posetu Komitetu veterana Skadra. U razgovorima koji su tom prilikom vođeni učestvovali su i najviši funkcioneri organizacije albanskih veterana a naglašeno je da su borba protiv fašizma, ekstremnog nacionalizma, rasizma, svih oblika zagovaranja neravnopravnosti ljudi - i dalje osnovni zadatak svih boraca. Iskazana je želja da se uspostave redovni kontakti albanske i crnogorske boračke organizacije te je predloženo da Republički odbor SUBNOR-a Crne Gore bude inicijator prvog takvog susreta.

BOSNA I HERCEGOVINA ZA DEKLARACIJU O ANTIFAŠIZMU

Povodom 9. maja - Dana pobjede nad fašizmom u II svjetskom ratu, Savez antifašista i boraca NOR-a BiH predložio je bosansko-hercegovačkom parlamentu da u skupštinsku proceduru uvrsti usvajanje deklaracije o antifašizmu.

Na ovaj način iskazana su očekivanja da najviše predstavničko delo Bosne i Hercegovine naglasi da antifašistička tradicija, sa izvoristem u NOR-u, kao značajnom delu tadašnje svetske antihitlerovske i antifašističke koalicije, ima danas značaj povezujuće spona s demokratskim opredeljenjima savremene Evrope te da je antifašizam nezaobilazni uslov ulaska u Evropsku Uniju.

Od parlamenta se takođe očekuje da obezbedi zakonske okvire koji bi obavezali državne organe, prosvetne vlasti i kulturne institucije da svojom delatnošću neguju i unapređuju antifašističke vrednosti i opredeljenja, da čuvaju i šire istinu o njihovom značaju i poreklu, da se brinu o dostojanstvu učesnika NOR-a i očuvanju antifašističke spomeničke baštine kao opšteg kulturnog dobra.

Smatra se da bi parlament Bosne i Hercegovine bio dužan i da, u skladu s pravnom praksom mnogih evropskih zemalja, zakonski onemogućiti profašistička i neonacistička delovanja i organizovanja koja, često i uz aktivnu podršku nekih političkih stranaka,

direktno podstiču dezintegracione procese u bosansko-hercegovačkom društvu.

OTVARANJE MUZEJA AVNOJ-A U JAJCU - 29. NOVEMBRA 2008

Na nedavnom sastanku Odbora za obnovu Muzeja AVNOJ-a u Jajcu zaključeno je da su se stekli svi uslovi da ovaj muzej bude svečano otvoren 29. novembra 2008. godine.

Kao što je poznato, Muzej II zasedanja AVNOJ-a osnovan je 1953. godine kao centralna jugoslovenska muzejska institucija memorijalnog tipa. Tokom rata u BiH, rušilačkom besu zaludjenih nacionalista najpre je zasmetao upravo taj muzej. Divljački je, devedesetih godina prošlog veka, porušen i opustošen. Ostali su samo zidovi da svedoče o vandalizmu.

U septembru 2002, Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika proglasila je Dom AVNOJ-a nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine kome treba da bude vraćena funkcija Muzeja AVNOJ-a. U tom cilju osnovan je odbor u čijem radu učestvuju predstavnici iz svih država na teritoriji bivše Jugoslavije.

Muzej II zasedanja AVNOJ-a uveliko se oblikuje. Zgrada je u celini obnovljena. Velika sala sve više dobija izgled kakav je imala u vreme zasedanja. Angažovani su stručni i naučni saradnici iz oblasti istorije i muzeologije koji privode kraju obnavljanje muzejske postavke. Zanimljiv je podatak da su na vest o obnavljanju Muzeja počeli da se javljaju građani i neke ustanove koji su bili u prilici da sačuvaju ponešto iz bivše postavke Muzeja. Sačuvana je, između ostalog, naslonjača Josipa Broza Tita, izuzetno dragocen muzejski predmet (unikatnost, istorijska simbolika), zbog čega će u obnovljenoj postavci dobiti izuzetno mesto. Računa se i na saradnju istorijskih arhiva iz svih nekadašnjih jugoslovenskih republika, budući da obnavljanje Muzeja pretpostavlja izložbene postavke kako na temu II zasedanja AVNOJ-a, tako i zasedanja antifašističkih veća u pojedinim delovima nekadašnje zajedničke države.

Iako nedovršen, Muzej je samo u toku prošle godine imao oko 17.000 posetilaca iz svih krajeva bivše Jugoslavije. R.Đ.

DELEGACIJA SABA HRVATSKE U SARAJEVU

Delegacija Saveza antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske sa predsednicom dr Vesnom Čulinović-Konstantinović na čelu u Sarajevu je vodila razgovore sa predstavnicima Saveza antifašista i boraca NOR-a Bosne i Hercegovine.

U centru pažnje bila je razmena mišljenja o uslovima, oblicima i sadržaju rada dveju organizacija, o potrebi šireg okupljanja i angažovanja mladih antifašista, povezivanju sa već formiranim nevladinim organizacijama mladih čije je delovanje prožeto idejama antifašizma.

Obostrano je konstatovano da su na društvenoj sceni prisutne i neofašističke i druge retrogradne ideje koje prete miru, progresu i demokratskom razvoju. Sa suštinom tih pojava treba upoznavati mlade a zahtevati da se to čini i u okviru obrazovnog sistema, odgovarajućim delovanjem naučnih i kulturnih institucija, brigom o antifašističkoj spomeničkoj baštini i svestranim negovanjem antifašističkih tradicija.

SVE VIŠE DRUŠTAVA "JOSIP BROZ TITO"

Za dve godine postojanja Saveza društava "Josip Broz Tito" u Bosni i Hercegovini, broj društava povećao se od 16 na 38, a još je nekoliko u formiranju. "To odražava raspoloženje i odnos građana prema vrijednostima vremena kome je posvećeno naše djelovanje - živo sjećanje na Titov doprinos, utemeljenost društva na antifašizmu i činjenica da djelujemo kao dio, danas i sutra Bosni i Hercegovini sve potrebnijeg - borbenog fronta antifašizma" - rekao je na Skupštini Saveza njegov predsednik Raif Dizdarević.

Dizdarević je takođe naglasio:

● Moj je utisak da je naše djelovanje više prisutno u društvenoj svijesti i klimi i da su time uslovi našeg djelovanja i odnos prema nama povoljniji. To ne znači da su opšte prilike i stanje u BiH povoljniji. Nažalost, situacija je obrnuta. Živimo u stanju koje je gore. Jačaju nacionalističke strasti, jača ekstremni nacionalizam; on dominira, pa čak i vlada. Prazne su priče da se radilo samo o predizbornoj retorici - radi se o jačanju nacionalekstremizma, separatizma, primitivizma, pa i pojavi mračnjaštva. Podijele su veće, a spremnost i sposobnost režima da izvlači BiH iz zaostajanja - sve je manja.

● U višemesečnoj trgovini nacionalnih stranaka foteljama, u igri je sve drugo osim vrhovnog interesa koji se zove Bosna i Hercegovina. Iluzija da će poslije izbora biti bolje, nacionalne stranke pretvaraju u gore. Opasnosti jačanja neofašizma su veće. A BiH, nažalost, nema danas ni pravu, ni potrebnu nego ikada, opoziciju, niti front opozicionih snaga koje bi branile interese zemlje i naroda.

"NE PSUJ MI TITA..."

Kulturno-umetnička sekcija Društva "Josip Broz Tito" iz Banja Luke često nastupa sa pesmom "Ne psuj mi Tita" koju je

napisao Marjan Beneš, legenda jugoslovenskog sporta, višestruki državni šampion i evropski prvak u boksu. Pesma glasi:

*Ne psuj mi Tita ni njegovo vrijeme,
Ne krivi njega za tvoje probleme!
Za težak život danas, najmanje je kriv,
Drugacije bi bilo da je Stari živ.*

*Ne psuj mi Tita ni njegovo vrijeme,
Ne krivi njega što je prokljalo sjeme
Mrznje užegle u srcima fašista,
Sakriveno pod maskama i nekih
komunista!*

*Ne psuj mi Tita ni njegovo vrijeme,
Ne krivi njega što nisi izdržao breme
Koje je sve narode spajalo u srodstvo,
I sam si ga nazivao "bratstvo i jedinstvo"!*

*Me psuj mi Tita ni njegovo vrijeme.
Osmjehom je mogao i planinu da
pokrene.*

*Nikada se, družo, neće živjeti bolje,
Kad Tita spominješ...skini kapu dolje!*

HRVATSKA

OKO SPOMENIKA, BITKA NEPRESTANA

Širom Hrvatske vode se akcije za obnovu srušenih ili oštećenih spomenika koji podsećaju na datume i ličnosti iz vremena NOB-a, kao i na žrtve fašističkog terora. No, ne miruju ni oni kojima su ti spomenici trn u oku i koji su ih, od devedesetih godina prošlog veka, masovno uništavali.

- U Zagrebu je opet oštećen tek obnovljeni spomenik na Spomen-području Dotršćina gde je tokom II svetskog rata streljano oko sedam hiljada ljudi. "Takva djela kompromituju i štete ugledu Hrvatske u svijetu koji se većinski temelji na antifašističkim temeljima" - naglašeno je tim povodom u saopštenju koje je potpisala predsednica SABA Hrvatske dr Vesna Čulinović-Konstantinović.

- U Šibeniku je tokom proteklog leta uređen spomen-park streljanim antifašistima u gradskoj četvrti Šubićevac.

- Srpsko narodno vijeće organizovalo je akciju čišćenja zapuštenog područja na Petrovoj gori oko devastiranog spomenika poginulim partizanima i žrtvama okupatora i ustaškog režima - impozantne skulpture vajara Vojina Bakića.

- Od ukupno 108 spomeničkih podsetnika na NOB u gradu Splitu, gotovo polovina je uklonjena ili devastirana, a na širem području situacija je još gora. Brojni zahtevi antifašista za obnovu spomenika upućeni gradskim vlastima ostaju bez odgovora.

- Na izbornoj skupštini Saveza antifašista Makarskog primorja izraženo je nezadovoljstvo što nisu vraćena imena ulicama: Titova obala, Partizanska, Trg žrtava

fašizma, Braće Grgasović i Ante Torkara. Skupštini je prisustvovao i gradonačelnik Dragan Srzić koji je obećao da će ovo pitanje uskoro biti pokrenuto na sednici Gradskog veća.

- Gradonačelnica Dubrovnika Dubravka Šuica prilikom susreta sa antifašistima podržala je povratak 44 ploče i drugih spomen-obeležja. Zbog toga je postala meta napada od strane županijskog čelnika Hrvatske stranke prava Željka Kulišića koji je gradonačelnicu optužio za "opasno koketiranje sa antifašizmom". Ovo je bio povod za komentar "Slobodne Dalmacije": "Doista čudna misao. Otprilike kao da nekog trezvenog čovjeka prozovete zbog 'opasnog koketiranja sa zdravim razumom', ili neku pristojnu osobu napadnete zbog 'opasnog koketiranja s kućnim odgojem'".

VRDOLJAK NEPODOBAN ZA SNIMANJE FILMA O TITU

Savez antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske javno je protestovao zbog odluke Hrvatske radio-televizije da se Antunu Vrdoljaku, bez konkursa i stručne elaboracije, dodele velika novčana sredstva za snimanje dokumentarnog filma o Titu. Vrdoljaku se ne osporava zanatsko umeće ali se podseća da je reč o ličnosti koja je u hrvatskoj javnosti poznata po svom necivilizacijskom odnosu sa pozicijom nacionalizma i rasizma. Takođe se podseća da je Vrdoljak kao glavni direktor HRT-a 1991. godine u ovoj kući izvršio etničko i ideološko čišćenje zabranivši pristup radnom mestu za više od 600 radio-televizijskih poslenika.

Tim povodom predsednik Saveza društava "Josip Broz Tito" dr Tomislav Badovinac je naglasio: "Dokumentarni film treba da bude izraz činjenica. Mora biti objektivan, a autor je u ovom slučaju čovjek koji se unaprijed deklarirao kao antititovac, koji je u mnogim situacijama pokazao da je čovjek opterećen i rasno i nacionalno. Smatram zato da on neće moći snimiti objektivan film o Titu i ne vidim zašto bi takav njegov uradak trebali mi porezni obveznici plaćati tako skupo."

U ZNAKU BRATSTVA I JEDINSTVA

Već tradicionalna manifestacija "Dan mladosti - radosti" u Kumrovcu okupila je ove godine oko 15 hiljada dobrim delom mladih ljudi od Makedonije do Slovenije. Sa razglasa su ih dočekivale pesme: "Sa Ovčara i Kablara", "Ide Tito preko Romanije", "Od Vardara pa do Triglava", "Družo Tito mi ti se kunemo", inserti iz Titovih govora...

U ime organizatora, Saveza antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske i Saveza dru-

tava "Josip Broz Tito", Tomislav Badovinac je podsetio da je ovogodišnji program, čiji je nosilac riječko Društvo "Josip Broz Tito", u znaku sintagme "bratstvom i jedinstvom nasuprot suživotu", pri čemu se ima u vidu ljudsko-civilizacijski a ne ideološki aspekt bratstva i jedinstva. Ističu se humane vrednosti, jer kako je rekao Badovinac, "jedan smo rod, ljudski rod" i reč je "o čovječnosti čovjeka".

Učesnike su pozdravili i predstavnici kumrovačke opštine i Krapinsko-zagorske županije a obratio im se i Giacomo Scotti povodom 60. godišnjice Pariske mirovne konferencije na kojoj je odlučeno da se Istra priključi Jugoslaviji, odnosno Hrvatskoj i Sloveniji. U kulturno-umetničkom programu učestvovali su: KUD "Igrišće" iz Kumrovcu, "Nonet Osti Jarej" iz Podčetrčka, rodnog mesta Titove majke, Srpsko kulturno društvo "Prosvjeta" iz Vojnića, hor "Lira" sa jevrejskom pesmom, KUD "Romsko srce", Društvo peroških Crnogoraca 1657, KUD "Željezničar" sa plesovima mađarske nacionalne manjine, predstavnici istarskih Italijana sa italijanskom partizanskom pesmom i Kulturna sekcija Društva "Josip Broz Tito" iz Banja Luke.

THOMPSON I KOLEGE

Istaknuti književnik Predrag Matvejević jedan je od onih koji smatraju da je prijem Hrvatske u EU odložen za više godina upravo zbog toga što se po svetu piše da je Hrvatska zemlja koja je srušila najviše antifašističkih spomenika. Splitska "Slobodna Dalmacija" zabeležila je da Hrvatska dospeva na naslovne stranice američkih listova zbog javnog koketiranja sa ustaštvom, što joj, razume se, kao državi kojoj je stalo do Evrope i sveta, nimalo ne ide u prilog. Otuda je razumljivo da predsednik Hrvatske Stjepan Mesić, premijer Ivo Sanader, pa i predsednik Sabora Vladimir Šeks često ističu da je u hrvatskom ustavu naznačeno da se savremena Hrvatska temelji na antifašizmu. No, što oni verbalno grade, drugi praksom razgrađuju pa današnji hrvatski antifašizam u izvesnom smislu podseća na legendu o zidanju Skadra na Bojani.

U poslednje vreme, dva su događaja posebno karakteristična. Koncert Marka Perkovića Thompsona, poznatog po tome što svojim pesmama veliča ustaške zločine i zločince i okuplja publiku koja voli da se kiti ustaškim simbolima, a naročito činjenica da je Hrvatska radio-televizija ne samo prenosila nego i reprizirala ovaj koncert - izazvao je mnoge proteste i komentare. Saopštenje hrvatske vlade, uključujući i tvrdnju da nema uticaja na HRT, ne deluje baš uverljivo, a u svakom slučaju ni približno protestima SABA Hrvatske, Udruge mladih antifašista Zagreba, Jevrejske opštine Zagreb, Margelovog instituta u Zagrebu, koji

IZ DRUGIH DELOVA NEKADAŠNJE ZAJEDNIČKE DRŽAVE

traži ostavku ministra unutrašnjih poslova. Centar Simon Vizental u pismu predsjedniku Mesiću izrazio je "zgražanje i gnušanje zbog masovnog pokazivanja fašističkih pozdrava, simbola i uniformi na rok-koncertu ultradesničarskog pevača", a direktor ovog centra Efraim Zuroff je takođe izrazio zabrinutost što su na koncertu bili i visoki hrvatski funkcioneri, poslanici pa i ministar nauke, obrazovanja i sporta. On smatra da treba zabraniti koncerte koji podstiču isticanje ustaških simbola, te da treba povesti borbu "protiv tog ružnog vala obnovljenog fašizma", kako "taj izvanredno opasni novi trend ne bi zahvatio cijelu Hrvatsku".

Ogorčenje u antifašističkoj javnosti Hrvatske izazvao je i gradonačelnik Zadra Živko Kolega odbivši da, povodom državnog praznika Hrvatske, položi venac na spomenik poginulim antifašističkim borcima zato što se na njemu nalazi petokraka. To je opravdavao bombardovanjem Zadra 1991. izvršeno pod tim znakom.

U protesnom pismu SABA Hrvatske zadarskom gradonačelniku je stavljeno da znanja da se svojim činom direktno suprotstavio proevropskoj politici Hrvatske, te da su u istoriji mnogi simboli zloupotrebljavani, posebno hrišćanski krst, ali niko i ne pomišlja da ga zabrani. Splitska "Slobodna Dalmacija" tim je povodom konstatovala: "Zločini učinjeni pod petokrakom predstavljaju jasan otklon od ideologije antifašizma, iscrtane u programskim dokumentima AVNOJ-a, te se mogu procesuirati kao individualni zločini. Zločini počinjeni pod ustaškim simbolima, međutim, samo su 'terenski nastavak' ideologije ustaštva, iscrtane u najvišim dokumentima NDH".

PROGOVORITI I O SOPSTVENIM GREHOVIMA

"Katolička crkva u Hrvata mora se odrediti o svojoj ulozi spašavanja ratnih zločinaca kvislinške NDH i njihovog preseljenja u Južnu Ameriku, kao i o današnjoj ulozi manjeg broja svojih svećenika koji sustavno sudjeluju u veličanju ustaškog režima i NDH" - naglašeno je u saopštenju SABA Hrvatske povodom nastupa zagrebačkog nadbiskupa kardinala Josipa Bozanića na Blajburškom polju u Austriji.

Tome se dodaje da "Katolička crkva u Hrvatskoj treba slijediti poruke pokojnog pape Ivana Pavla II i moliti se za oprost za ono što se Hrvati katolici imaju ispričati i drugima i međusobno.

Takođe se podseća da je list "Oservatore Romano", službeno glasilo Vatikana, upozorio da se fašisti i antifašisti nikako ne mogu izjednačavati. Primećuje se da Vatikan nikada dosad nije tako jasno osudio one koji žele izjednačavanje antifašizma sa fašizmom i fašističkim vojskama.

Ovo upozorenje usledilo je posle skrnavljenja spomen-ploče u Rimu posvećene palima u borbi za oslobođenje glavnog grada Italije i niza divljanja mladih fašista u Rimu, ali se poruka ne odnosi samo na Rim i Italiju već i na slične pojave u drugim zemljama, kao i na šire pokušaje da se relativizira antifašistička borba.

ZBORNİK "BLAJBURG I KRIŽNI PUT"

Savez antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske izdao je zbornik "Blajburg i Križni put 1945" u kome su objavljena kompletna saopštenja sa ranije održanog naučnog skupa, rezimei na engleskom, francuskom, nemačkom i italijanskom jeziku, te opsežna bibliografija. To je, kako ističe glavni urednik zbornika Juraj Hrženjak, doprinos razobličavanju mita o Blajburgu i Križnom putu a istovremeno i odgovor na kritike kako antifašisti navodno ne priznaju da je tu počinjen zločin.

Zbornik je u međuvremenu predstavljen u Zagrebu, Rijeci, Splitu, Puli i Osijeku, a na jednoj od promocija dr Branko Dubravica, profesor Fakulteta političkih nauka u Zagrebu, posebno je naglasio: "Zločin se ne može opravdavati, ali svako ubojstvo nakon rata ne može se smatrati zločinom jer je za neke sudski dokazana krivnja. Isto tako, ne može se prihvatiti ni teza da su svi ubijeni bili zločinci."

SLOVENIJA

PUBLIKACIJE POSVEĆENE NOB-U

U Sloveniji je veoma razvijena izdavačka delatnost posvećena NOB-u. Pored časopisa "Borec" i revije "Svobodna misel", u kojima je tematika NOB-a i negovanja antifastičkih tradicija značajno zastupljena, često se izdaju i knjige, zbornici i monografije koje celovito predstavljaju određena zbivanja i segmente narodnooslobodilačke borbe i značajno doprinose aktuelnim antifašističkim aktivnostima i negovanju tradicija.

● Povodom 50. godišnjice održavanja spomen-pohoda trasom nekadašnje žičane ograde, kojom je italijanski okupator opasao Ljubljano, "Svobodna misel" je priredila i izdala monografiju "Put sećanja i drugarstva - 50 spomen-pohoda" koja upečatljivo svedoči o 1.170 dana Ljubljane u žičanoj ogradi, prkosu i otporu njenih stanovnika uprkos teroru i odmazdama, a takođe podseća na inicijatore i pokretače pohoda tragom nekadašnje žičane ograde duge dvadesetak kilometara. Taj spomen-marš postao je tradicionalna mani-

festacija i ušao u šestu deceniju trajanja. Monografija sadrži i dokumentovan prikaz prvih 50 pohoda.

● Brigadni odbor slovenačkih partizanskih kurira i domicilni odbor kurira i vezista Narodnooslobodilačke vojske Slovenije izdao je knjigu "Partizanski kuriri u pesmi" koja sadrži osamdesetak pesama posvećenih kuririma, a mnoge od njih napisali su poznati slovenački pesnici. Tim povodom podseća se da je u Sloveniji bilo 145 partizanskih kurirskih stanica sa više od 1.800 kurira koji su postali simbol izuzetne hrabrosti i poštovanosti.

● Glavni odbor Zveze borcev Slovenije priredio je i izdao "Slovenački zbornik 2007 - narodnooslobodilačka borba u Sloveniji u narodnom sećanju".

Knjiga, pored predgovora Janeza Stanovnika, sadrži poglavlja: NOB u retrospektivi; Istorijske činjenice i revizija NOB-a; Kolaboracija sa okupatorom; Koreni slovenačke državnosti; Antifašističko partizanstvo i saveznici; Partizanski humanizam - zdravstvo, kultura i etika; Žrtve NOB-a i rata. Na kraju je publikovno više dokumenata, što čitav zbornik čini još uverljivijim i funkcionalnijim a naročito u odnosu na pokušaje revizije istorije i rehabilitacije kvislinštva.

Neposredni povod za ovu publikaciju bila je 65. godišnjica pojavljivanja kulturno-političkog "Slovenačkog zbornika" koji je udružio tadašnje vrhove slovenačke umetnosti, nauke, publicistike i političke vođe pokreta otpora. Ali, po svom domašaju, novi zbornik je više okrenut aktuelnim potrebama, to jest borbi protiv revizionističkog prikazivanja NOB-a, a taj pristup se, kako u pregovoru konstatuje Janez Stanovnik, poslednjih decenija veoma razmahao, preplavio svakodnevnu publicistiku a širi se i u obrazovno-vaspitnom sistemu. Osnovni je cilj tog falsifikovanja istorije, dodaje Stanovnik, opravdavanje ratne kolaboracije sa okupatorima, pri čemu se saradnja sa okupatorima tumači kao "funkcionalna prevara", odnosno "prikriveni otpor". S druge strane, satanizuje se partizanstvo kao "staljinistička revolucija u Sloveniji" koja se vodila pod maskom narodnooslobodilačke borbe. Tu tezu zaokružila je posleratna slovenačka politička emigracija u Argentini čiji su predstavnici dosta uticajni u današnjoj Sloveniji. Po tom tumačenju, pojednostavljeno rečeno, kolaboranti su se borili protiv "staljinističke revolucije", a okupatori su, kako je to rekao slovenački istoričar akademik Janko Pleterški, bili "gosti protivrevolucionarnih domobrana".

PONIŠTENJA PRESUDA BISKUPU ROŽMANU

Slovenačka desnica sa premijerom Janezom Janšom na čelu uspela je, bar

privremeno, da rehabilituje biskupa Gregorija Rožmana i političkog vođu slovenačkih katolika Mihu Kreka. Sud je poništio svojevremeno izrečene presude i o njihovoj krivici odlučivao se na novom suđenju. Mnogi, međutim, smatraju da novog suđenja neće ni biti.

Američki autori Mark Arons i John Loftus, u knjizi "Pacovski kanali", napisanoj na osnovu dokumenata zapadnih obavestajnih službi koji su u međuvremenu postali dostupni javnosti, dosta prostora posvećuju i slovenačkom biskupu pa, pored, ostalog, tvrde i:

- Rožman je bio više od običnog čelnika, pošto je aktuelno učestvovao u organizovanju kvislinških snaga...Na njegov predlog, izvestan broj sveštenika preuzeo je i ključne vojne i obavestajne uloge u korist sila Osovine.

- Kada su Italijani kapitulirali, Rožman je organizovao neosetan prelazak na nacističku vladavinu, uz predlaganje Hitlerovom sreskom načelniku da se formiraju slovenački domobrani. Ta domobranska vojska bila je potpuno pod nemačkom kontrolom, na službi pod neposrednim zapovedništvom lokalnog šefa SS i Više policije. Bila je ozloglašena zbog ubijanja civila, naročito pristalica partizana koje su vodili komunisti, dok je njena tajna policija sprovodila kampanju terora i ubijanja po uputstvima Gestapoa. Dok su ova zverstva bila u toku, Rožman je davao oduševljenu podršku nacističkoj stvari, upućujući mnoge apele Slovencima "da se bore na strani Nemačke..."

- U Londonu niko nije sumnjao u istinitost tvrdnje da je biskup Rožman ozloglašeni nacistički kvisling koji zaslužuje izručenje Titovoj Jugoslaviji. Dokaza protiv njega bilo je napretak...

Kao miljenik Vatikana, Rožman, ipak, nije bio izručen. U odsustvu je osuđen na 18 godina strogog zatvora, gubitak državljanstva, zaplenu imovine. Sada je to, na zahtev Ljubljanske biskupije, anulirano uz obrazloženje da je "prekršen kazneni postupak"...

SEĆANJE NA DANE BORBE I STRADANJA

U drugoj polovini 2007, u Sloveniji je već održano ili će se održati 134 manifestacije koje različitim povodima i na razne načine podsećaju na NOB pri čemu se, po pravilu, ističe da je "narod bez istorije kao drvo bez korena".

Svečano je obeležena 65. godišnjica formiranja prvih partizanskih brigada u Sloveniji - Tomšičeve, Gupčeve, Cankarjeve i Šerčerjeve. U Kočevskom rogu otkriven je spomenik narodnom heroju Dušanu Kvederu-Tomažu. U Primorskoj sastali su se nekadašnji ranjenici i današnji prijatelji partizanskih bolnica Pavla i Franja (ovu drugu

Evropski odbor uvrstio je među spomenike evropske kulturne baštine). Širom Slovenije održavaju se časovi istorije, a u muzejima časovi sećanja da bi se mladima predstavila zbivanja i ličnosti iz vremena otpora okupatorima. Na mnogim mestima okupio se veliki broj ljudi da se podseti na herojsku borbu, pogibije, streljanje talaca, žrtve, paljenje sela od strane okupatora. Organizovani su brojni marševi tragom borbenih pohoda pojedinih partizanskih jedinica...

GROBNICE IZ 1945, A ŠTA JE BILO PRE?

Glavni urednik revije "Svobodna misel" Vladimir Kavčič, u tri broja ovog ljubljanskog dionedeljnika, u nastavcima je opširno pisao o prikrivenim grobnicama Hrvata u Republici Sloveniji. Povod je fotomonografija sa komentarima štampana na hrvatskom, slovenačkom i engleskom jeziku. Kao autori se navode dr Mitja Ferenc i Želimir Kužatko, uvod je napisao dr Dražen Živić, viši naučni saradnik zagrebačkog Instituta za društvene nauke, a tu je prigodna reč dr Spomenke Hribar. Izdavač je zagrebački Počasni pliberski (blajburški) vod.

Uz napomenu da nema razloga da se sumnja u verodostojnost objavljenih podataka i svedočenja (u Sloveniji je do kraja 2006. identifikovno 118 grobnica sa smrtnim ostacima Nemaca, 113 sa na kraju rata ubijenim Slovencima i 85 sa Hrvatima), Kavčič detaljno interpretira tekstove Živića i Hribarove da bi sa njima žestoko polemisao. Tako već na početku naglašava da se nije moguće saglasiti sa Živićevom tvrdnjom da je "proglašenje NDH bilo izraz viševekovne istorijske težnje hrvatskog naroda za samostalnom državom". Protiv nje su se, van svake je sumnje, upravo u nacionalnom interesu, borile divizije hrvatskih i bosanskih partizana, ali to Živić ne pominje, kao ni antifašistički pokret u celini. NDH je služila prvenstveno fašističkoj Italiji i nacističkoj Nemačkoj a ne hrvatskom narodu, ističe Kavčič i dodaje: "Hitlerov stvarni protektorat nad NDH, njegov stvarni nadzor nad vojskom i drugim ustaškim institucijama, učešće hrvatskih jedinica na istočnom frontu i potpuno preuzimanje nacističke rasne ideologije, po normalnom shvatanju, teško se može podvesti pod stvarni stoletni san hrvatskog naroda."

Kavčič takođe navodi Živićevu tvrdnju da su "u tim kolonama smrti, bez utvrđivanja eventualne krivice, ljude ubijali pre svega zato što su bili Hrvati" i konstatuje da Živića tu treba ispraviti sa - pre svega zato što su bili ustaše a ustaše su pojam surovosti i klanja. Živić uporno izbegava da objasni šta je bilo pre toga pa Kavčič opširno podseća na sve ustaške zločine pominjući, pored

Jasenovca i ostalih masovnih stratišta, i paljenje sela Podbočje u Sloveniji i ubijanje njegovih stanovnika. Mnogi od onih kojima su ustaše pobile čitave porodice, upravo su se u Sloveniji na kraju rata sreli sa krvnicima i koljačima svojih najmilijih. I fakat je da ustaše kao zarobljenici nisu mogli da računaju na njihovu samilost.

Polemišući sa dr Spomenkom Hribar, posle tvrdnje da Hribarova ni posle višegodišnjeg bavljenja ovim problemima, nije otišla dalje od postavljanja pitanja i u stvarnom životu neostvarljivih vizija, Kavčič, pored ostalog, naglašava:

- Moramo biti svesni da su bile samo dve realne mogućnosti. Nacifašizam je trebalo slomiti ili ga braniti i omogućiti mu da pobedi. Ishod je znan, poznati su i njegovi nosioci. Pobednici su se borili kako su mogli i znali, a tako su i sudili. Naknadna mudrovanja i moralisanja o njihovom učinku navode vodu na mlin onih koji zlonamerno, neprijateljski i osvetnički odriču zasluge svim nekadašnjim partizanima za oslobođenje od okupacije.

- Pozivanje na sudske postupke i pouzdanje u moć prava kao instrumenta pravčnosti čista je iluzija. Sve jasenovačke žrtve ubijene su u skladu sa zakonima NDH. Zatočnici nemačkih koncentracijskih logora trpeli su i umirali u skladu sa nacističkim zakonima. Osvetnici koji su na kraju rata pustili da od gladi i bolesti samo na obalama Rena umre milion nemačkih zarobljenika delovali su u skladu sa zakonima savezništva, pobednika.

- Iza ženevskih konvencija, na koje se mnogi pozivaju, nije stala nijedna viša sila koja bi obezbedila njihovo poštovanje... Status ratnog zarobljenika nije dat sam po sebi, neko ga mora priznati. Ajzenhauer, rhovski zapovednik savezničke združene komande, nije ga priznao milionu nemačkih vojnih zarobljenika već ih je pustio da, kao krivci za zlo koje su prozrokovali, umru od gladi i bolesti. Status ratnog zarobljenika zatočnim u Gvantanamu danas ne priznaju ni "čuvari svetske demokratije" - SAD.

- Kakvi sudovi bi bili dužni da sude našim kolaborantima i po kom pravu da bi se izašlo u susret pravnom i moralnom ukusu naših akademskih dušebrižnika? Zašto oni svoju moralnu snagu i humanost ne dokažu povodom aktuelnih događaja šireg, svetskog značaja? Problemi naše bliže istorije nisu ni novi, ni poslednji. Šta su rekli o Srebrenici, o Darfuru, o svakodnevnim ubistvima u Iraku, o etničkim čišćenjima u Africi, te o globalnoj kapitalističkoj politici koja dopušta da svake godine od gladi umre 30 miliona ljudi, a od toga pet-šest miliona dece. Za obezbeđenje ugrožene dece bilo bi dovoljno šest milijardi dolara godišnje, ali to bogati svet nije u stanju da obezbedi, a može uvek na stotine milijardi za novo oružje.

OTVORENI MUZEJ PRESTONICE

Beograd, 16. septembar 1997.

Dragi Stole,

Sigurno si pomislio da ti se neću ni javiti, jer je prošlo već podosta vremena otkako sam ovde i kako svoj povratak u London odlazem iz dana u dan. Ne znam čime da ti objasnim ovakvo svoje zadržavanje u Beogradu, koje je mesec dana pretvorilo u tri, ali pokušaću da ti opišem taj, za mene nepredvidiv splet okolnosti s kojim sam se ovde suočio.

Roman Borislava Čičovačkog "U starini, ime mu beše Hemus", čije kraće odlomke, uz saglasnost autora a u izboru Srbe Manojlovića, objavljuje "Glas istine, izdala je ove godine "Narodna knjiga" Beograd

Videćeš i sam kad prvi put kao gost budeš putovao u Beograd da će te obuzeti neki čudan strah koji će rasti sa približavanjem dana polaska, a koga će činiti smeša sećanj, nadanij, očekivanij i zaborava vezanih za rodni grad, za vreme provedeno u njemu, ali i za godine kad si o njemu samo sanjao. Nećeš znati kuda zapravo odlaziš, u koji grad ćeš stići. Jer, promenio se i Beograd, s tom razlikom da se on nas ne seća, nismo mu urezani u pamćenje kojega sigurno ni nema...

Ono što još očekuješ da bude isto kao i devedesetprve jesu ljudi, prijatelji koji su ostali. Ali, razočaraću te, oni više nisu isti. Pokušavam da ih razumem. Rat, sankcije i sve političke malverzacije čime im danoćno pune uši i oči, rascepile su njihov život, ne dajući im nikakve mogućnosti da nađu povoljno tle, ponovo niknu i razlistaju se. Žive kao neke krtole bez pupoljaka, u mraku i očaju, dok pored njih, u najnovijim mercedesima, proleće imućna i našminhana, nova neka omladina. Retko ko je od njih uspeo sebe da sačuva. Taj se ili bavi nekim biznisom, nastojeći da dostigne standard razuzdane glamurozne mladeži ili se, verovao ili ne, bavi umetnošću. Zavučeni među zidove ateljea, pokušavaju da pomognu boja, oblik i mašte izlete iz svoje sumorne kretke i vinu se do prostranstva u kome počiva njihov predratni san o srećnom životu...

...Neću te iznenaditi ako ti kažem da od zemlje koju smo napustili nije ostalo gotovo ništa, iako te samo ime uporno podseća na Jugu koju mi pamtim. Bolje da su dali neko novo ime, neopterećeno istorijom i neumazano krvlju, bezvezno neko ime,

podlo i nevažno, kakvo odgovara korumpiranom društvu kojeg su napravili. Ta nevina, dobrodušna ilirska ideja 19. veka o zajedničkoj državi Južnih Slovena, rođena, k'o što znaš, u Zagrebu, toliko je puta zakalana, kastrirana, silovana, nabijena na kolac, udavljena i iskasapljena, da bi, makar iz poštovanja prema njenoj žrtvi, mogli da je, zajedno sa njenim imenom Jugoslavija, ostave na miru i zaborave. Genetski predodređena, balkanska glupost očigledno nije pristala na čovečnost te ideje. U redu, ovo je Balkan, budimo zveri kao što smo oduvek i bili! Ipak, nikad se tako istinski nisam osećao arheologom kao sada, ovih meseci, dok tražim preživle ostatke naše zemlje u njenom nekadašnjem glavnom gradu. Verujem da će i tebi biti zanimljivi.

Viđam ih u imenima ulica. Mogu vlasti da pljuju protiv komunizma i protiv Tita koliko god hoće, ali Bulevar revolucije jednostavno ne može drugačije da se zove. Navika. Bez obzira što nedvosmisleno zna na koju se revoluciju misli - onu sveopštu (kako se verovalo), komunističku, započetu 1917, kad spomene najveći beogradski bulevar, svako spominje i tu nesrećnu revoluciju, ni ne obraćajući pažnju. Glasaju za Šešeljeve ultra-desničare, a stan im je na Bulevaru revolucije i žive raspolučeni tim apsurdom što mnogo podseća na njihovu (ne znam da li da kažem NAŠU) istoriju. Slično je i sa Ulicom 29. novembra. Da nisam odatle i da me se ne tiče glupost tog naroda, smejao bih se. Ovakvo samo ćutim i skupljam iskopine.

Taj 29. novembar 1943, dan čiji su se detalji iz partizanskih dnevnika, sećanja i prisećanja doslovce crtali u školama, u nastojanju da nam se u lobanje utvri značaj Titovom rukom izvedene rekonstrukcije Jugoslavije (preobraćene u socijalističku zajednicu, ravnopravnih naroda), anatemi-sale su sve krunje i pokurice sadašnjeg političkog stanja (tj. stranja), ali ulica još uvek nosi isto ime. I što je najneverovatnije, taj dan se još slavi kao državni praznik! Kažu, međutim, sve će to da se menja. Napolje sa komunističkom prošlošću i njihovim herojima! Posthumno se preti Ivi Loli Ribaru i Savi Kovačeviću (jel' ih se sećaš?) koji su poginuli tučući fašizam i krvožedni balkanski šovinizam. Ni mrtvima im ne daju mira. (Još jedna osobina južnoslovenskog mentaliteta)...

...A ono što Kundera kaže tačno je: Ulicama koje ne znaju kako se zovu lutaju

priviđenja srušenih spomenika. Video sam ih svojim očima. Šunjaju se u predvečerja, providno-sivi, iskolačenih očiju sa izbledele petokrakom na čelu i odlučnim NAP-RED na usnama. Obično se privijaju uz neko stablo ili se uvuku u krošnju i tamo čekaju noć kada kreću u svoje bojeve.

Druga Tita su nam izbacili iz svih ulica i gradova osim što su ga, nadamo se, sačuvali netaknutog u njegovom grobu. Ne uči se u istorijama, ne čitaju se njemu posvećene pesme, njegov život u truloj balkanštini izbrisan je, ne postoji. I svi se, naravno, prave ljudi kakvi, u stvari, i jesu:

- Mi bili članovi Komunističke partije? Mi plakali zbog Titove smrti? Varate se. To su one komunjare plakale, bilo im žao svojih fotelja.

Međutim, oni koji pamte Titovo vreme svakoga dana kada pogledaju u novčanik ili kalendar pitajući se kad će plata, svesni su da je, i pored sve komunističke propagande, pod Titom bilo sigurnije, stabilnije i neuporedivo ravnopravnije. Tako je nastala, sad već čuvena rečenica iz dokumentarca Tito po drugi put među Srbima koju izgovara napaćena pedesetogodišnjakinja:

- Druže Tito, sad, kad si već vaskrs'o, želela bih da glasam za tebe.

Jesi li gledao taj film? Ako nisi, javi, poslaću ti video-kasetu. Treba da ga vidiš zbog našeg balkanskog ludila čija te bezgraničnost, iako je poznaješ, uvek ponovo iznenadi.

Ali, kada su u zimu ove godine, nezadovoljni Beograđani i hrabri promućurni studenti mesecima demonstrirali protiv tiranije nove vlasti, osvanule su na ulicama i parole duhovitog sećanja na Tileta, dugogodišnjeg stanovnika onoga sveta:

*Druže Tito, ustani iz groba,
da prilegne malo čika Sloba!
Bravar je bio bolji!*

Vrati se, Tito, sve ti je oprošteno!

A grob mu je još na Dedinju, gde je i bio, u Kući cveća. Otišao .sam tamo pre neki dan. Mirno je i pusto, nigde nikoga, čak ni cvetka. Vlastima je skupo da održavaju spomen na "velikog srpskog neprijatelja", pa iza tih reči pokušavaju da sakriju zločine koje su sami naneli sopstvenom narodu...

To su ti, Stole moj, iskopine SFRJ, još, istina, nepotpune i nekonzervirane, ali ipak izložene javnosti u otvorenom dvomilionskom muzeju prestonice, nekadašnjem Singidunumu. Ulaznice u njega su, ako ih prethodno nisi platio glavom, besplatne.

Borislav ČIČOVAČKI